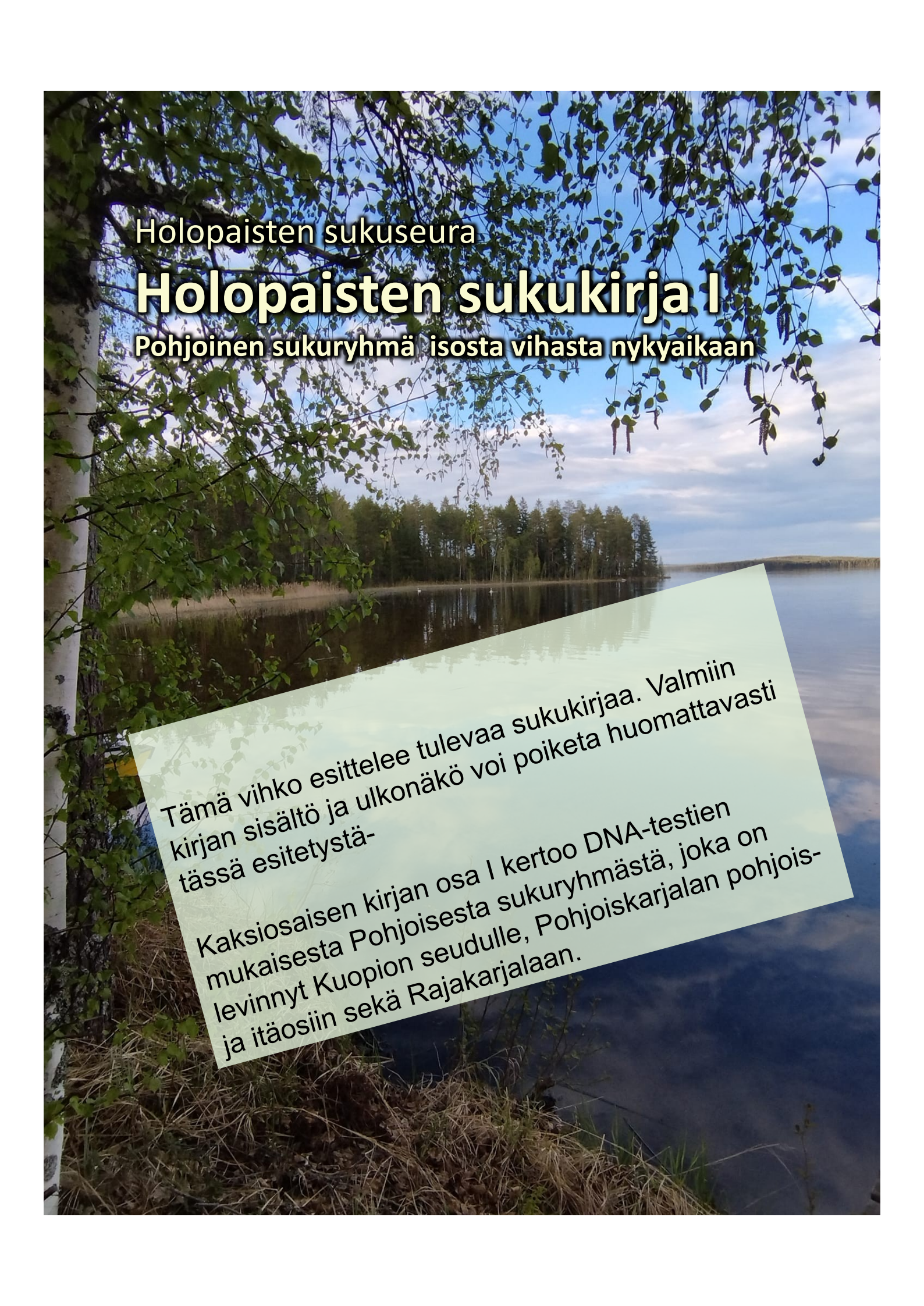

Holopaisten sukuseura

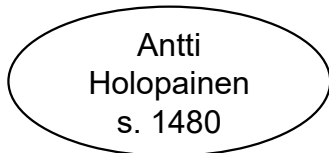
Holopaisten sukukirja I

Pohjoinen sukuryhmä isosta vihasta nykyaikaan

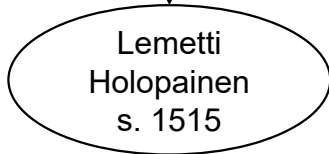
Tämä vihko esittelee tulevaa sukukirjaa. Valmiin kirjan sisältö ja ulkonäkö voi poiketa huomattavasti tässä esitetystä-

Kaksiosaisen kirjan osa I kertoo DNA-testien mukaisesta Pohjoisesta sukuryhmästä, joka on levinnyt Kuopion seudulle, Pohjoiskarjalan pohjois- ja itäosiin sekä Rajakarjalaan.

P0

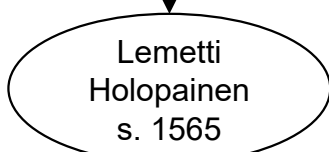
1 sukupolvi

2 sukupolvi

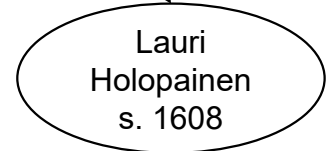
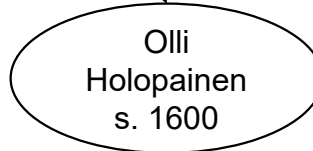
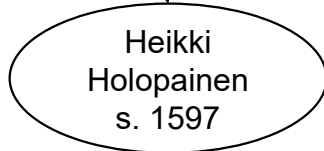
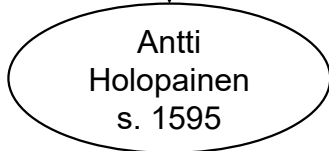

3 sukupolvi

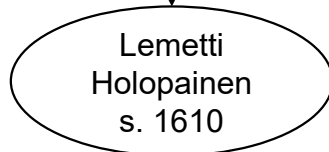

P8
Kuhnusta²

4 sukupolvi

5 sukupolvi

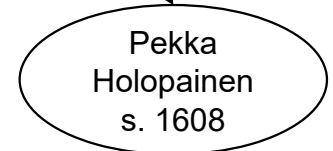
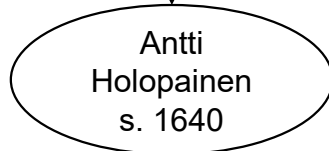

P5
Viuruniemi⁹
Varislahti³
Pelonniemi⁶

P6
Putronniemi⁶
Jakokoski⁵

P7
Mattisenlahti⁷
Kontioleppälahti¹⁰
Pirttipohja¹⁰

6 sukupolvi

P1
Ritoniemi⁶
Lemola⁶
Lohilahti¹³

P2
Alatalo¹³
Juurikkamäki¹³
Keskitalo¹³
Repomäki¹³
Otramäki¹³
Hiidenlahti¹³
Pöljä¹²
Kaarasmahti⁸
Revonlahti¹¹

P3
Ritoniemi⁶
Loukunvaara⁴

P4
Impilahti¹

Ritoniemen pääsukuhaara P0

josta muut pohjoisen ryhmän pääsukuhaarat
P1 ... P8 ovat lähteneet

Paikkakunnat:

1. Impilahti
2. Juuka
3. Kaavi
4. Kitee
5. Kontiolahti
6. Kuopio
7. Liperi
8. Nilsia
9. Outokumpu (Liperi)
10. Ruskeala
11. Siikajoki
12. Siilinjärvi
13. Tuusniemi (Kuopio)

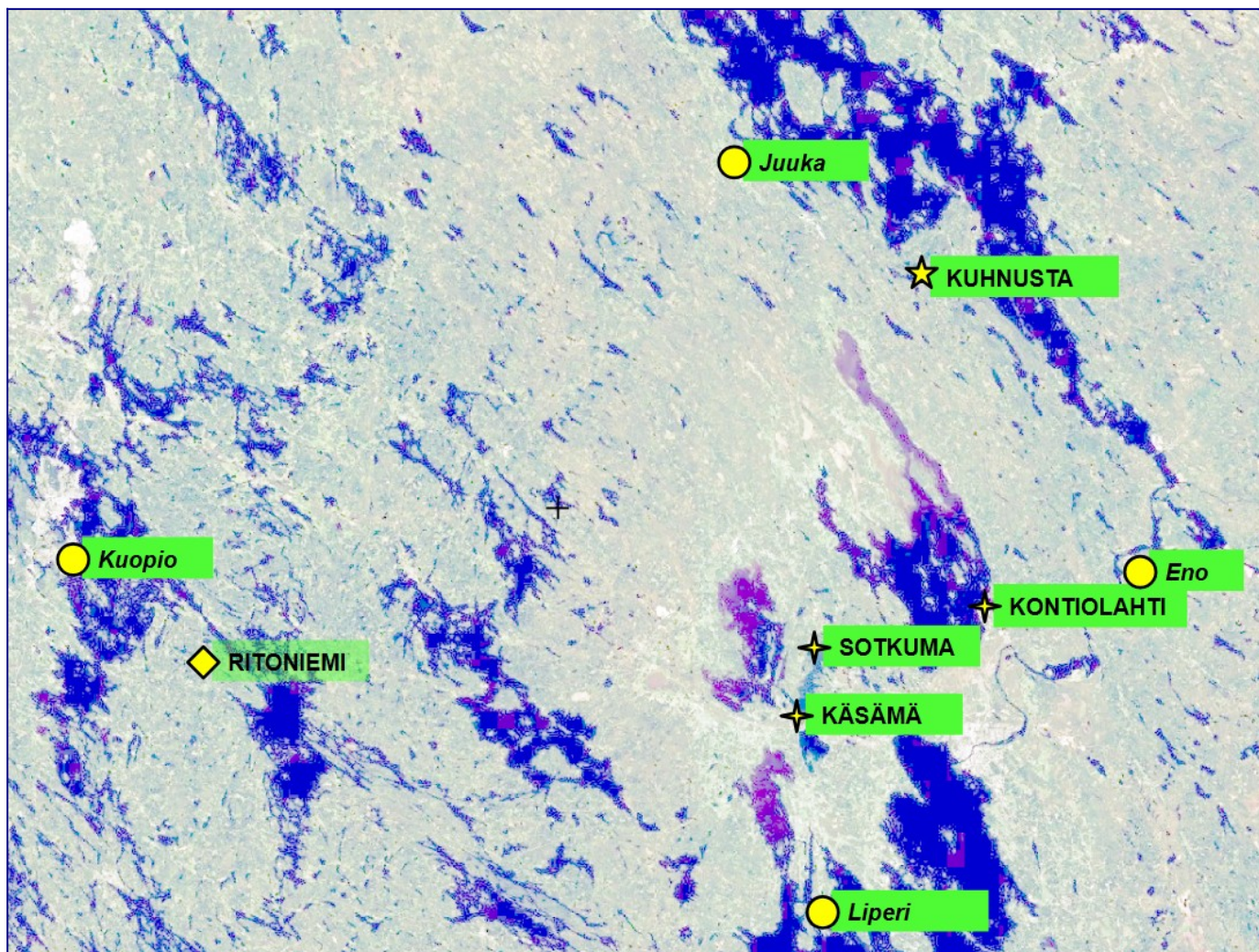
P8 / Kuhnusta Juuka

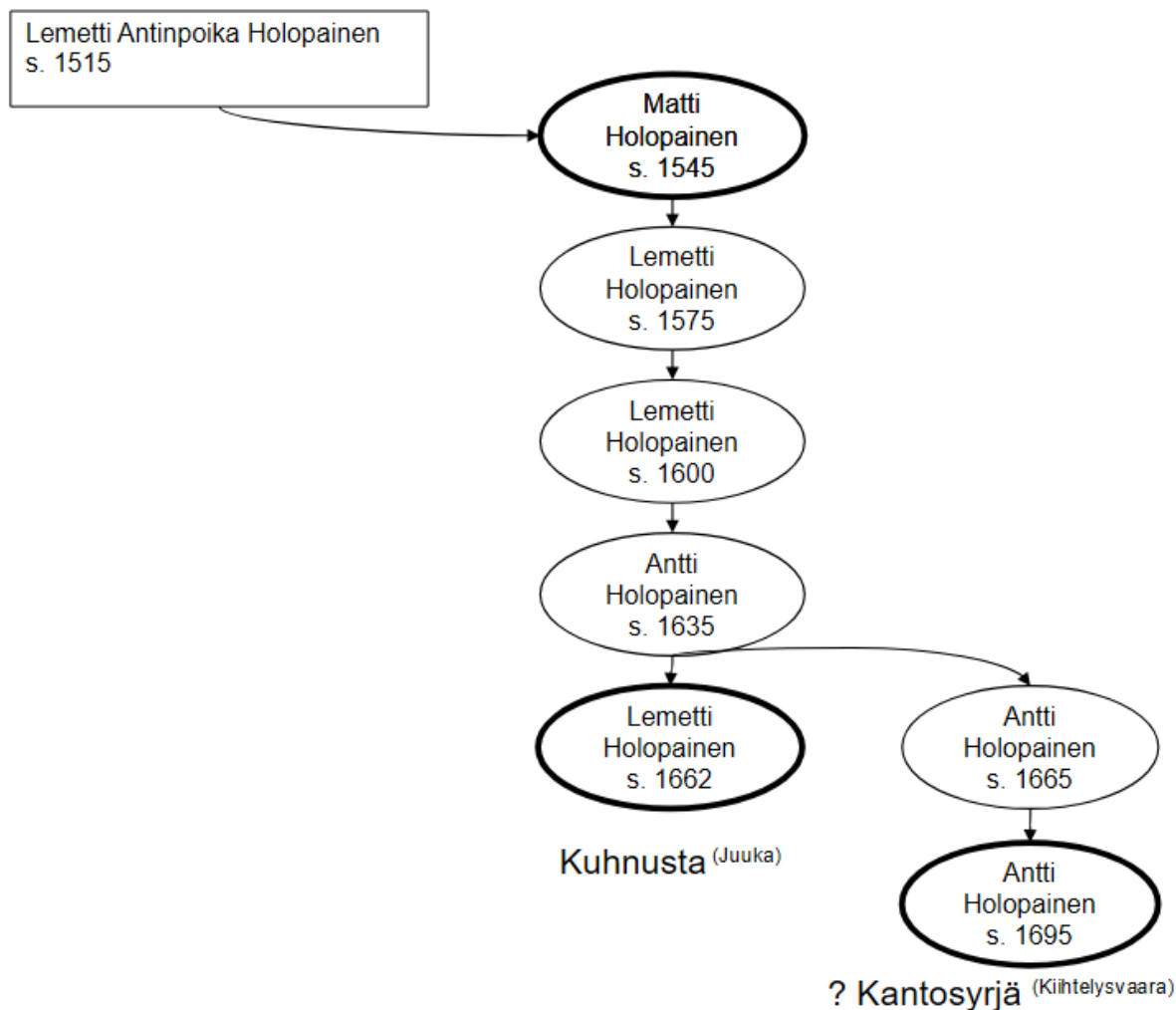
Juuan sukuhaaran on DNA-testituloksen perusteella vanhin pohjoisen sukuryhmän haara.

Siinä on pohjoisen ryhmän tunnus snippi I-FTA77253, mutta ei mitään muista tunnetuista pohjoisen ryhmän snipeistä. Koska Antti Lemetinpojalla s. 1540 täytyy olla snippi I-Y78631, täytyy Juuan sukuhaaran ensimmäisen miehen olla Antti Lemetinpojan veli (ellei ole vieläkin aikaisempaa sukupolvea). Matti Lemetinpoika s. 1545 sopii siten tähän.

Juuan toinen sukuhaara (Ahmovaarassa) kuuluu DNA-testin mukaan Holopaisten eteläiseen sukuryhmään. Sukuhaara esitellään kirjan II osassa.

Kiihtelysvaaran Kantosyrjän haarasta on kaksi vaihtoehtoista asiakirjoihin perustuvaa sukujohtoa. Toisen mukaan se on osa Juuan sukuhaara, toinen taas sijoittaa sen eteläiseen sukuryhmään. Kantosyrjästä ei kuitenkaan ole tehty DNA-testiä. Jos asiaan ei saada uutta tietoa, Kantosyrjän sukuhaara tulee olemaan mukana kirjan II osassa.

Holopaiset asettuvat Ritoniemeen

|Syntyy Helvetinahon sukutila

Tämän luvun oikea paikka on Ritoniemen sukuhaarassa Po, josta se on kopioitu tähän antamaan taustatietoja

Helvetinaho muodostui tilan pääkeskukseksi Ritoniemen tyvessä. Holopaisten karjamäärä (useita lehmiä, hiehot, lampaat, sika, kanoja, hevonen) kertoo siitä, että Holopaiset olivat onnistuneet muuttamaan Kallaveden ja Suvasveden saariston, sekä Vehmersalmen rannat erämaasta poikkeuksellisen kukoistavaksi talousmahdiksi ennen vuoden 1579 tuhoa. Kun 1500-luvun puolivälin tai loppupuolen verokirjoissa tai karjaluetteloissa mainitaan tuon kokoinen karjamäärä, kyseessä ei todellakaan ollut mikään vaatimaton piilopirtti korvessa. Se oli suurtila ja todellinen itäsuomalainen valtakeskus. Keskiverrolla savolaisella kaskiviljelijällä oli tuohon aikaan ehkä pari kolme lehmää, ja usein yksi hevonen. Holopaisten talo oli luotettu ja tunnustettu lautamies talous.

Aikakauden näkökulma

Näin Ritoniemen tilaa ja sen elämää voisi kuvata aikakauden historiallisesta näkökulmasta.

Strateginen sijainti: Erämaasta valta-asemaan. Ritoniemi sijaitsi Kallaveden ja Suur-Saimaan risteyskohdassa, nykyisen Vehmersalmen alueella. Kun Holopaiset saapuivat sinne Säämingin ja Rantasalmen vanhoilta asuinsijoiltaan, alue oli aluksi heidän takamaataan – kaukaisia eräalueita, joissa käytiin kalassa, metsästämässä ja polttamassa ensimmäisiä kaskia. Kun tila otettiin pysyvään asutukseen ja siitä muodostui myöhempi päätila Helvetinaho, valinta oli maantieteellisesti loistava.

Vesistöjen solmukohta: Kallavesi tarjosi paitsi loputtomasti kalaa (perheen ruokavalion perusta), myös elintärkeän kulkuväylän. Kaikki liikkuminen kyliin, kauppapaikoille ja veronkanton tapahtui kesäisin veneillä ja talvisin jäitä pitkin.

Suoja ja rannat: Karja tarvitsi rantalaitumia ja luonnonniittyjä. Ritoniemen niemekkeet ja saaret olivat luontaisia aitauksia – eläimiä ei tarvinnut vahtia petojen varalta niin tiukasti, kun vesi suojasi niitä osittain.

Pihapiiri

Harmaa hirsisalvos keskellä kaskisavuja

Ritoniemen tila ei ollut yksi erillinen talo, vaan useiden harmaiden hirsirakennusten muodostama tiivis ryhmä, joka oli suojattu pedoilta ja kutsumattomilta vierailta vankalla riukuaidalla.

Päärakennus (savu- eli sisäänlämpiävä pirtti): Suuri, järeistä männyistä salvottu pirtti, jonka nurkassa oli mahtava sisäänlämpiävä kivi-uuni. Ikkunoina oli vain pienet, puuluukuilla suljettavat valoaukot eli räppänät. Talvella pirtin katonrajassa leijui paksu, mutta lämmin savukerros, joka piti syöpäläiset loitolla ja kuivasi uunin päällä olevat varusteet. Tarvittiin karjasuojat ja navetta, jotta useat lehmät ja hiehot saatiin talven yli hengissä, tarvittiin vankka, matala navetta. Sika ja lampaat olivat omissa karsinoissaan. Hevonen ja varsa vaativat oman tallinsa. Savolaiselle kaskimiehelle hevonen oli korvaamaton työpari. Se veti kaskenpoltossa raskaat tukit pinoihin, aurasu tuhkaisen maan näppärällä koukkuauralla ja veti talvella kirkkoreet tai verokuormat jäitä pitkin kauppapaikkoihin ja Sääminkiin. Koska tila oli vauras, pihapiirissä oli erilliset aittansa vaatteille, viljalle, kuivatulle kalalle ja lihoille.

Vaurauden lähde: Mistä tämä rikkaus tuli? Vastaus on huhtakaski ja sen tarjoama runsas ravinto. Kaski ja karja kulkivat käsi kädessä. Holopaiset kaatoivat Ritoniemen takamaiden järeitä ikikuusikoita, antoivat niiden kuivua vuosia, polttivat ne ja kylvivät korpiraunioiden tuhkaan kaskirukiin. Ensimmäisinä vuosina kaski tuotti monikymmenkertaisen sadon tavalliseen peltotilaan verrattuna. Tämä loi pohjan tuolle karjamäärälle.

Kaskiahot laitumina: Kun kaski oli parin rukiinviljelysvuoden jälkeen ehtynyt, se jätettiin heinittymään. Näistä vanhoista kaskiahoista ja Helvetinahon kukkuloista tuli loistavia, ravinteikkaita laitumia lehmille ja lampaille.

Talvirehu: Lehmille kerättiin talveksi järviruokoa, suoheinää ja ennen kaikkea lehäksiä eli lehtikerppuja (kuivattuja koivun ja pajun oksia). Tuon kokoisen karjan elättäminen talven yli vaati koko perheen viikkojen työn loppukesällä.

Elämä pihan piirissä: Ääniä ja tuoksua. Ritoniemen arki oli täynnä ääniä, jotka kertoivat vauraudesta erämaan keskellä. Keväisin pihan täytti lampaiden määkinä, sikojen röhkintä karsinoissaan ja lehmien ammunta, kun ne päästettiin talven jäljiltä ulos. Nuoren varsan hirnuminen ja kavioiden

kapse kertoivat siitä, että tilalla oli varaa pitää parannettavaa hevoskantaa – mikä oli sen ajan "statussymboli".

Tämä kaikki vaati paljon käsipareja. Lemetti Antinpoika (1515–1579) ja hänen poikansa Antti, Matti ja Lemetti perheineen muodostivat suurperheen, jossa jokaisella lapsesta vaariin oli tehtävänsä. Naiset hoitivat karjan, vointeon, juustonvalmistuksen (juusto oli arvokasta verotavaraa, jota tarjottiin vain voudeille ja muille arvovieraille) ja villan kehruun; miehet olivat kaskella, kalassa, riistan tai rakennushirsien kimpussa.

Kaskitalouden arkea Savossa. Lähde: Kaavin kunta

Yhteenveto

Ritoniemi Helvetinahossa oli kuin oma pieni valtakuntansa Kallaveden syleilyssä. Se oli savuavan kasken, tuoreen maidon, tervattujen veneiden ja hevosen lannan tuoksuinen menestystarina. Juuri tämän suuren vaurauden ja vaivalla rakennetun elämänmenon vuoksi vuoden 1579 venäläishävitys oli niin valtava tragedia – ja juuri siksi 1600-luvun alun verottajan ahdistelu tuntui veljeksistä niin sietämättömältä, että he olivat valmiita jättämään tämän kaiken ja raahustamaan mieluummin rajan yli Liperin korpiin.

<i>Pari kuvitteellista tarinaa tositapahtumista Ritoniemellä, myöskin kuuluvat lukuun Po.</i>

“Tuli tuli idästä”

|Helvetinahon tuho vuonna 1579

Kesä 1579 oli ollut lämmin ja raskas. Kaskia oli poltettu pitkin Ritoniemen rinteitä, ja ilma tuoksui tuhkalle ja tuoreelle rukiille. Holopaisten pihapiirissä elämä kulki totuttua tahtiaan: lehmät

ammuivat navetassa, lapset juoksivat paljain jaloin rantahiekalla, ja savupirtin räppänöistä leijui sinertävä savu, joka kertoi, että uuni oli lämmin ja leipä kohoamassa.

Mutta sinä aamuna ilma oli erilainen. Se oli raskas, painostava – kuin järvi olisi pidättänyt hengitystään.

Lemetti Antinpoika seisoi pirtin portailla ja siristi silmiään kohti itää. Järvenselän yllä leijui outo, tumma usva. Ei sumua, ei sadetta. Jotain muuta.

Sitten hän kuuli sen. Ensin kaukaa, kuin ukkosen jyrähdyksen. Sitten lähempää – kavioiden rytmin, huudot, metallin kilinän.

”Venäläiset”, hän sanoi ääneen, eikä kukaan pirtissä tarvinnut selitystä.

Pihapiiri syttyi liikkeeseen kuin myrskytuulen repimä metsä. Naiset juoksivat navettaan vapauttamaan karjaa, lapset kerättiin syliin, ja miehet tarttuivat siihen, mitä käsiin sattui: kirveisiin, seipäisiin, vanhaan varsijouseen, jonka jänne oli jo kulunut.

Mutta he tiesivät. He tiesivät, ettei tästä ollut tarkoitus taistella – vain selvitä.

Ensimmäiset ratsumiehet ilmestyivät metsänreunaan kuin varjot. Heidän takkinsa olivat tummia, ja kasvoilla oli ilme, joka ei tuntenut armoa. Hevoset pärskivät, ja maasta nousi pölypilvi.

Lemetti huusi: ”Veneille! Kaikki veneille!”

Mutta ennen kuin kukaan ehti rantaan, ensimmäinen nuoli iskeytyi pirtin seinään. Toinen osui navetan oveen. Kolmas vihelsi ohi Lemetin korvan ja upposi maahan hänen jalkojensa juureen.

Sitten tuli tuli.

Venäläiset sytyttivät ensimmäisen rakennuksen – vanhan aitan, jossa säilytettiin viljaa ja kuivattua kalaa. Liekit nuolivat hirsiseiniä, ja savu nousi ilmaan kuin musta lintu.

Lehmät ryntäsivät ulos navetasta, silmät villinä, ja juoksivat rantaan päin. Lampaat määkyivät paniikissa. Hevonen hirnui ja potki ilmaa, kun Lemetti yritti saada sen irti seipästä.

Pirtin ovi avautui, ja vanha isä-Lemetti astui ulos, kasvot harmaana savusta. Hän kantoi sylissään pientä lasta – Matin nuorinta – joka itki käheästi.

”Mene!” vanhus huusi pojalleen. ”Vie heidät turvaan!”

Mutta Lemetti ei liikkunut. Hän katsoi ympärilleen – pihapiiri, jonka hänen isänsä oli rakentanut, kaskiahot, jotka olivat tuottaneet vaurautta, veneet tervattuina rannassa, kaikki se, mikä oli ollut heidän maailmansa. Ja hän tiesi, että tämä hetki oli loppu. Venäläiset ryntäsivät pihalle. Yksi heistä tarttui vanhaan isä-Lemettiin ja repi lapsen hänen sylistään. Lemetti Antinpoika syöksyi väliin, kirves kädessään, ja iski miehen maahan. Mutta samalla hetkellä toinen ratsumies löi häntä keihään varrella rintaan.

Hän kaatui polvilleen. Maassa oli tuhkaa, verta ja palaneen puun hajua. Isä-Lemetti huusi hänen nimeään, mutta ääni hukkui liekkien kohinaan. Pirtin katto romahti sisään. Savu nousi taivaalle kuin

tumma pilari. Naiset ja lapset pääsivät veneille. He työnsivät ne vesille käsillään, jaloillaan, kyynärpäillään – millä vain. Vesi roiskui, ja veneet keinahtelivat, kun he hyppäsivät sisään.

Lemetti Antinpoika nousi vielä kerran jaloilleen. Hän näki, kuinka hänen perheensä lipui pois rannasta, kohti Suvasveden selkää. Hän näki, kuinka venäläiset sytyttivät viimeisenkin rakennuksen. Hän näki, kuinka Helvetinaho - heidän ylpeytensä - muuttui hetkessä tulimeriksi.

Hän kääntyi ja juoksi rantaan. Nuoli osui hänen olkaansa, mutta hän ei pysähtynyt. Hän syöksyi veteen ja tarttui veneen laitaan.

”Isä!” huusi Matti, joka souti veneen perää. ”Nouse!”

Lemetti pääsi vaivoin veneeseen, veri valuen, ja katsoi taakseen. Helvetinaho paloi. Koko Ritoniemi oli tulossa. Savupatsaita nousi taivaalle kuin merkkejä, jotka näkyisivät vielä vuosikymmenten päästä. Siellä roihusi uudisraivaajien henki.

”Tämä ei ole loppu”, Lemetti Antinpoika sanoi hiljaa. ”Me rakennamme tämän uudelleen. Helvetinaho palaa takaisin.” Lemetin harhailevat silmät painuivat hitaasti kiinni. Hän oli poissa.

Ja veneet lipuivat pois, jättäen taakseen liekkimeren, joka nieli kaiken, mitä Holopaiset olivat olleet.

“Tuhkasta noussut talo”

|Helvetinahon jälleenrakennus 1579–1601

Kun venäläisten jäljiltä jääneet hiilokset olivat vihdoinkin sammuneet ja Ritoniemen rinteet hiljenneet, Holopaisten kolme veljestä – **Antti, Matti ja Lemetti** – seisoivat pihapiirin mustuneella maalla ja katsoivat ympärilleen. Siinä missä oli ollut heidän isänsä valtakunta, oli nyt vain, palaneita hirsiiä, sortuneita kivijalkoja, hiiltyneitä aitoja, ja tuhkakerros, joka pölähti ilmaan jokaisella askeleella. Mutta he eivät olleet tulleet suremaan. He olivat tulleet rakentamaan.

”Tämä ei jää tähän”, Antti muisti isän sanoneen.

”Helvetinaho nousee vielä.”

Ensimmäinen vuosi – raivaus ja selviytyminen

Veljekset rakensivat ensin **pienen piilopirtin** rantaan. Se oli matala, turpeella peitetty, ja sen sisällä oli vain yksi uuni ja muutama makuulava. Mutta se riitti.

Heidän perheensä – kolme veljeä, vaimot, lapset – nukkuivat kylki kyljessä, kuuntelivat yön ääniä ja toivoivat, ettei vihollinen palaisi.

Päivisin he raivasivat palaneita puita, nostivat kiviä ja etsivät maasta esineitä, jotka olivat selvinneet tulesta. Isän kirveen terä, kuparipadan vääntynyt reuna, palaneen aitan avain, hevosenkengän puolikas Jokainen löytö oli kuin pala menneisyyttä, joka vaati tulla palautetuksi.

Toinen vuosi – uusi pirtti

Vuonna 1580 he aloittivat uuden pirtin rakentamisen. Se oli suurempi kuin vanha – leveämpi, korkeampi, vahvemmista hirsistä salvottu.

”Jos vihollinen tulee uudestaan”, Matti sanoi, ”tämä kestää kauemmin.”

Pirtin sisään rakennettiin uusi sisäänlämpiävä uuni, jonka kivet he kantoivat järven vastarannalta. Kun uuni sytytettiin ensimmäistä kertaa, savu nousi hitaasti katonrajaan ja täytti pirtin tutulla, turvallisella tuoksulla. Lapset nauroivat. Naiset itkivät. Miehet seisoivat hiljaa – he tiesivät, että tämä oli enemmän kuin talo. Se oli selviytymisen merkki.

Kolmas ja neljäs vuosi – karja ja kaskiahot

He rakensivat uuden navetan, uuden tallin, uudet aitat. Karjaa oli vähän – vain yksi lehmä, muutama lammas ja uusi varsa – mutta se riitti alkuun. Kaskia poltettiin taas. Tuhka oli syvää ja ravinteikasta, ja ruis kasvoi korkeaksi. Ensimmäinen kunnollinen sato sai veljekset uskomaan, että Helvetinaho voisi vielä palata entiseen loistoonsa.

”Isä olisi ylpeä”, Lemetti sanoi, kun he sitoivat ruislyhteitä.

Viides–kahdeksas vuosi – vauraus palaa

*Vuosien 1584-1588 aikana Helvetinaho alkoi muistuttaa jälleen sitä, mitä se oli ollut ennen tuhoa. Karjaa oli jo useita lehmiä, navetta oli täynnä heinää, pirtissä oli kaksi aittaa täynnä viljaa ja veneet tervattiin joka kevät. Kaskia poltettiin laajemmalla alueella kuin koskaan. Ritoniemen nimi alkoi jälleen kuulua verokirjoissa – ei köyhänä, vaan **vauraana talona**. Veljekset uskoivat tulevaisuuteen. He uskoivat, että heidän lapsensa kasvaisivat täällä, samoilla rinteillä, samoissa metsissä. He uskoivat, että Helvetinaho oli noussut tuhkasta lopullisesti.*

Mutta varjo kasvoi samaan aikaan

Vuoden 1595 Täyssinän rauha toi uuden rajan – ja uuden verottajan. Kruunu vaati enemmän kuin koskaan. Verovouti ilmestyi Ritoniemeen yhä useammin, ja hänen vaatimuksensa kasvoivat joka vuosi.

”Teillä on liikaa karjaa”, hän sanoi. ”Teillä on liikaa maata.” ”Teillä on maksamattomia veroja.” ”Teillä on velkaa kruunulle.”

Veljekset maksoivat minkä pystyivät. Mutta jokainen maksu vei heitä lähemmäs köyhyyttä.

Vuosi 1600 - viimeinen hyvä vuosi

Helvetinaho oli kauniimpi kuin koskaan. Pihapiiri oli täynnä elämää, lapset juoksivat rannoilla, karja laidunsi kaskiahoilla. Pirtissä oli lämpö ja ruoan tuoksu. Veljekset suunnittelivat uuden aitan rakentamista. Mutta he tiesivät, että jokin oli muuttumassa. Verovouti oli käynyt kolme kertaa saman vuoden aikana. Hän oli uhannut ulosmittauksella. Hän oli vihjannut, että kruunu voisi ottaa tilan

haltuunsa. Ja sitten tuli vuosi 1601. Kesä jäätyni. Vilja mustui pelloille. Karja laihtui. Lapset itkivät nälkää. Verovouti tuli jälleen - tällä kertaa sotilaiden kanssa.

"Maksakaa", hän sanoi. "Tai tila otetaan kruunulle."

Antti, Matti ja Lemetti katsoivat toisiaan. He tiesivät, että tämä oli loppu. He olivat rakentaneet Helvetinahon uudelleen tuhkasta. He olivat tehneet siitä vahvemman kuin koskaan. He olivat uskoneet tulevaisuuteen. Mutta kruunu oli pahempi vihollinen kuin venäläiset.

He päättivät lähteä.

Ja he soutivat pois - kohti Suvasveden selkiä, kohti Liperin korpia, kohti Sotkumaa. Helvetinaho jäi taakse. Ei palaneena, vaan **autiona**. Hiljaisena. Kuin talo, joka oli antanut kaikkensa.

Pakomatka 1601 – Täyssinän rajan yli

Kesä ei tullut sinä vuonna. Se jäi jonnekin pilvien taakse, kuin olisi unohtanut Savon kokonaan. Ritoniemen rinteillä ruis seisoj mustuneena ja kylmän puremana, tähdät tyhjät kuin nälkävuosien lupaukset. Aamuisin maa oli kuurassa, ja järven yllä leijui harmaa usva, joka ei koskaan noussut. Kun vilja jäätyni pystyyn keskellä heinäkuuta, Lemetti Matinpoika tiesi, että tämä oli merkki. Ei vain huonosta sadosta - vaan lopusta. Pirtissä vallitsi hiljaisuus, jota rikkoi vain lapsen itku ja vanhan ämmän yskä. Lemetti seisoj uunin ääressä, kädet nyrkissä, ja kuunteli, kuinka tuuli hakkasi räppänä vasten.

"Ei tästä selvitä enää", hän sanoi lopulta. Matti, hänen isänsä, nyökkäsi hitaasti. "Vouti vie viimeisenkin, jos jäämme."

Päätös syntyi ilman sanoja. Se oli kirjoitettu jo siihen hetkeen, kun vilja mustui pelloille ja karja laihtui luurangoiksi. He lähtisivät. He jättäisivät Ritoniemen, Helvetinahon, kaiken sen, minkä heidän isänsä ja isoisänsä olivat rakentaneet. He ylittäisivät rajan - sen saman rajan, jonka yli oli ennen kuljettu vain kalaretkille ja kaskimaille, mutta nyt pakoon.

Lähtö tapahtui aamuyön sinertävässä hämärässä. Järvi oli tyyni kuin lasi, ja veneet liukuivat rantavedessä äänettöminä. He lastasivat mukaan vain sen, minkä jaksoivat kantaa. Siemenviljaa nahkapusseissa, kirveet ja koukkuauran terän. Padan, muutaman vuohen, yhden hevosen, joka talutettiin rantaan ja pakotettiin veneeseen vastahakoisena. Myös teuras lihoja oli pakattuna. Pienin lapsi, Lemetti, oli vasta vuoden ikäinen. Hänet käärittiin lampaanvillaan ja nostettiin äitinsä syliin. Lapsi ei itkenyt – se oli pahin merkki. Nälkävuosien lapset eivät itkeneet enää.

Kun veneet työnnettiin vesille, Ritoniemi jäi taakse hiljaisena. Ei kukaan puhunut. Ei kukaan uskaltanut katsoa taakseen. Matka Suvasveden selkiä pitkin oli hidas. Tuuli oli kylmä, ja vesi roiskui veneisiin. Yöllä he vetivät veneet rantaan ja sytyttivät pienen tulen, jonka liekki oli peitettävä kivillä, ettei kukaan näkisi. Susia ulvoi metsän rajassa. Hevonen säpsähteli ja hirnui matalasti ja Lemetti Matinpoika piti sitä rauhallisena käsi harjan päällä.

"Hiljaa nyt", hän kuiskasi. "Meidän on päästävä rajan yli."

Aamulla he jatkoivat. Juojärven selkä oli kuin loputon harmaa kangas, ja sumu nieli veneet yksi kerrallaan. Välillä he kuulivat toisten veneiden aironloiskeen, välillä eivät - ja silloin sydän löi

nopeammin. Raja tuli vastaan yllättäen. Ei siinä ollut vartijoita, ei vartiotulia, ei mitään. Vain vanha rajapuu, johon oli kaiverrettu risti ja vuosiluku, ja sen juurella sammaloitunut kivikasa.

"Siinä se on", Matti sanoi. "Täyssinän raja."

He pysäyttivät veneet ja nousivat rantaan. Hetken kukaan ei liikkunut. Sitten Lemetti Matinpoika nosti poikansa syliin ja astui ensimmäisenä yli rajapuun.

"Nyt olemme Venäjän puolella", hän sanoi hiljaa. "Täällä vouti ei meitä löydä."

Mutta sanat eivät tuoneet lohtua. Takana oli koti, jonka he olivat menettäneet. Edessä oli korpi, jossa ei ollut mitään – ei tupaa, ei peltoa, ei kaskia, ei ketään.

He olivat vapaita. Mutta he olivat myös yksin. Illalla he löysivät pienen lammen, jonka rannalla kasvoi vanhoja kuusia. Siihen he päättivät jäädä. Matti löi kirveen ensimmäiseen puuhun. Lemetti Matinpoika sytytti tulen. Naiset purkivat veneet ja kantoivat tavarat rantaan. Kun yö laskeutui, he istuivat tulen äärellä ja kuuntelivat metsän ääniä. Lapsi nukkui äitinsä sylissä. Hevonen seisoj lähellä, höyry nousi sen selästä.

"Tästä se alkaa", Matti sanoi. "Uusi elämä."

Mutta Lemetti Matinpoika katsoi pimeään metsään ja tiesi, että tie olisi pitkä. Ritoniemen savut olivat vielä hänen mielessään, ja Helvetinahon pihapiiri tuntui yhtä aikaa läheiseltä ja mahdottoman kaukaiselta. Silti hän tarttui kirveeseen. Ja kun ensimmäinen puu kaatui, sen kaiku kantoi kauas korpeen - kuin merkiksi siitä, että Holopaisten suku ei ollut kadonnut, vaan aloitti kaiken alusta.))

Lopputunnelma

Helvetinahon ei kaatunut viholliseen. Se kaatui verottajaan, nälkään ja epätoivoon. Mutta se ehti nousta vielä kerran - ja sen nousu oli niin vahva, että sen muisto kantoi suvun yli rajan, yli vuosikymmenten, aina Kuhnustan vaaralle asti, jonne osa suvusta juurtui. Mutta sieltä palattaisiin vielä kerran Helvetinahan, Antin poikien Lemetin ja Matin perheiden muodossa 1610. Suku leviäisi Ritoniemen ja Vehmersalmen ympäristöön, sekä laajalle Suomen maalle. Helvetinahon-Lemettilä-Lemola 1540-1900 noin 350 vuotta Holopaisten historiaa Vehmersalmella.

Matti Lemetinpojasta 1545 Kuhnustan suku

Aluksi hieman siitä, miten vaikeaa 1600-luvun alun itäsuomalaisen asutushistorian solmujen avaaminen on, ja miten Y-DNA-testit voivat kertaheitolla romuttaa hyvältä näyttäneet paperitulkinnat, kuten Mikko Lemetinpojan tapauksessa, jota jäljempänä vertaillaan. Matti Lemetinpoika lähti perheineen veljiensä Antin ja Lemetin, sekä heidän poikiensa perheiden kanssa Ritoniemeltä veropakolaisiksi 1601 Täyssinänrajan yli Liperiin.

Lemetti Holopainen s. 1600, Matin pojanpoika, joka ilmestyy Käkisalmen läänin maakirjassa ensin 1637 ja sitten 1642 Sotkumassa, lähellä nykyistä Polvijärveä ja Höytiäisen rantoja. Sitten hieman etelämpänä Käsämässä 1645, mainitaan poppulina. (Määrittäminen Sukuhistoriakirja Taulu II, Pohjoinen ryhmä). 36 vuotta menee ennen kuin heidän reittinsä tulee kirjoissa näkyviin. Matin vanhimman veljen Antin pojat, Lemetti ja Matti, olivat palanneet 1610 ottamaan haltuunsa Ritoniemen sukutilan. Antin, Matin ja Lemetin jäljet päättyvät vuoteen 1601. Heistä on kerrottu toisaalla Ritoniemi kohdassa.

Todennäköistä on, että he lähtivät kaikki perheineen. Koska Lemetti on ollut vauva tai ainakin hyvin pieni poika vielä. Isä Lemetti Matinpoika oli jo hyvänmatkaa kolmannella kymmenellä.

Lemetti Lemetinpojallakin on vain yksi poika, Antti Lemetinpoika s. n. 1635 Sotkumassa. Lemetillä lienee ollut jo jonkinlainen talo koska hän talollisten kirjoista löytyy. Aiemmin olin tulkinut paperisten kirjojen perusteella, että tähän perheeseen liittyy myös Mikko Lemetinpoika s. n. 1645. Mikko löytyy kirjoista Kontiolahti 1681 ja 1683 myös Antti on Kontiolahden suunnalla samaan aikaan. Mikkoa ei kuitenkaan näy aiemmissa kirjoissa. Tulkitsin tämän niin, että heidän ikäeronsa selittänee sen, ettei heitä löydy samoista kirjoista. Ikäero näytti olevan jopa 15 vuotta. Myös Lemetin kuolema (katoaminen) heti 1645 ja asema kun pojat olleet vielä alaikäisiä. Mutta DNA testit erottivat Mikon isäksi kuitenkin eteläisen sukuhaaran Lemetti Maunonpojan s.n. 1620 Rantasalmi Osikonmäki. Olivat päätyneet samoille seuduille eri reittejä. Nämä sattumukset hämäävät kyllä totaalisesti polkujen etsijöitä. Antti Lemetinpoika (1635) löytyy sitten myöhemmin ja hänen kaksi poikaansa Lemetti 1662 ja Antti 1665 paperisista kirjoista.

DNA-testin tuoma opetus

|Holopaisten "ruuhka" Pohjois-Karjalassa

Kuuluu lukuun "Holopaisten sukututkimus"

Se, että DNA-testi paljasti Kontiolahden Mikko Lemetinpojan (s. 1645) kuuluvan Rantasalmen Osikonmäen haaraan Lemetti Maunonpoikaan, on hieno osoitus siitä, miten valtava muuttoliike Savosta suuntautui tuolloin itään. Käkisalmen lääni oli 1600-luvulla "villi itä". Sinne vaelsi sadoittain savolaisia perheitä pakoon veroja, sotaa ja nälkää. Nimistö oli suppeaa (Lemettejä, Antteja ja Mikkoja riitti joka sormelle), ja saman sukunimen kantajat hakeutuivat samoille hyville asuinseuduille. Ilman DNA-testiä paperiasiakirjojen tarjoama "täydellinen logiikka" olisi jäänyt pysyväksi totuudeksi. Ritoniemen valmis, vauras tila oli vaihtunut Liperin synkkään, koskemattomaan erämaahan, jossa ensimmäiset vuodet asuttiin luultavasti maakuopassa tai kiireesti kyhättyssä piilopirtissä. Muuttoretkellä oli sattunut jos jonkinmoista tyrskyä ja ehkä lumimyräköitä 1601. Vanhimpia oli saattanut uupua matkalle ja maakuoppiin, jossa lasten itkunpurkaukset, kylmässä korvessa, sekoittuivat susien ulvontaan. Mielissä kirkkaana muistot Helvetinahosta, kun astutaan tuntemattoman rajan yli vihollisen (Venäjän) puolelle vain siksi, että oman maan verottaja on muuttunut vihollistakin pahemmaksi. Voisiko tänä päivänä tapahtua, että muutettaisi Venäjälle Suomen veroja karkuun. Sitäkin voi miettiä.

Miten tähän saa voita päälle - eli miten kuivista maakirjamerkinnoista saa loihdittua elävää, lihaa ja verta olevaa historiaa - se vaatii sukuhistorian peilaamista aikakauden dramaattisiin käännteisiin.

Tässä on historiallinen ja maantieteellinen analyysi hahmotelma siitä, mitä Matin ja toistenkin perheiden pakomatalla ja ensimmäisinä vuosikymmeninä todennäköisesti tapahtui välillä 1601–1637. Tarkkaa varmuutta ei ehkä koskaan saada tietää, mitä kaikkea tapahtui. - Mutta palasihan Antin pojat Lemetti ja Matti perheineen kuitenkin Ritoniemeen.

Pakoretki 1601: Miksi juuri silloin ja mihin suuntaan?

Vuosi 1601 ei ollut mikä tahansa vuosi. Se tunnetaan Suomen historiassa suurena olkivuotena tai hallavuotena. (Pahin Euroopassa 600 vuoteen). Se oli kenties vuosituhannen ankarin nälkävuosi, jolloin vilja jäätynyt peltoihin keskellä kesää. Kun tähän yhdistetään uuvuttavan pitkän vihan ajan (1570–1595) jälkeinen ankara verotus ja verorästien säälimätön perintä, Ritoniemen miesten mitta täyttyi.

Helvetinahon tuho 1579 isä-Lemetin kuolemineen oli vielä tuoreessa muistissa. Veljekset eivät halunneet menettää enää enempää kruunulle tai voudille.

Todennäköinen pakoreitti

Täyssinän rauhassa 1595 raja oli siirtynyt ja Liperi, Sotkuma mukaan lukien oli virallisesti tullut osaksi Venäjää (Käkisalmen lääniä), vaikka alue oli ortodoksista korpimaata. Kruunun vouti ei voinut hakea verorästejä rajan takaa.

Todennäköisesti veneillä vesistöjä pitkin (Suvasvesi ja Juojärvi). Jos pako tapahtui talvella, niin matkaa taitettiin reellä jäitä pitkin. Mukana oli oltava kuitenkin monenlaista tavaraa: siemenviljaa, kirveitä, välttämättömät padat ja eläimiä, jos niitä oli säästynyt. Ainakin yksi hevonen. Matkalle tarvittavat eväät (matkaltakin voi saada riistaa ja kalaa). He kulkivat Täyssinän rajan yli Liperin puolelle. Raja oli tuolloin huonosti vartioitu erämaaraja – käytännössä vain merkittyjä rajapuita ja kivien kaiverruksia korvessa.

Pimeät vuosikymmenet (1601 – 1637) 36 vuoden “katoaminen”

Mihin katosivat Antin, Matin ja Lemetin perheet ennen kuin jälkipolvea- Lemetti Holopainen (s. 1600) ilmestyy Sotkuman kirjoihin 1637. Tämä on täysin loogista aikakauden kontekstissa:

Verovapaus korvessa: Venäjän puolella (ja myöhemmin kun Ruotsi valtasi Käkisalmen läänin Stolbovan rauhassa 1617) uudisasukkaille annettiin usein useamman vuoden verovapaus. Jos perhe eli piilossa erämaalammen rannalla kaskea polttaen, heistä ei maksettu veroja, eikä heitä siten merkitty mihinkään kirjoihin.

Lapsuus ja nuoruus piilossa: Vuonna 1601 Lemetti Lemetinpoika oli vauva. Hänen isänsä Lemetti Matinpoika ja isoisänsä Matti Lemetinpoika olivat niitä, jotka kirveellä raivasivat ensimmäisen sopen Sotkuman tai Käsämän saloilta. Kun ruotsalaiset alkoivat toden teolla henkikirjoittaa ja laatia maakirjoja Käkisalmen läänistä 1630-luvulla, vanha Matti ja isä-Lemetti olivat jo luultavasti kuolleet. Vauvasta oli kasvanut 37-vuotias mies, uusi perheenpää Lemetti Holopainen, joka vihdoinkin "löytyi" verolle pantavaksi. Tuossa vaiheessa oli jo syntynyt ainoa poika Antti.

Sotkuma ja Käsämä- elämää rajaseudulla

Kun Lemetti löytyy 1637 ja 1642 Sotkumasta talollisena, se kertoo, että suku oli onnistunut tavoitteessaan. He olivat raivanneet korvesta elinkelpoisen tilan. Sotkuma ja Käsämä sijaitsevat Höytiäisen ja Viinijärven rantamilla, jotka olivat loistavia kalavesiä ja tarjosivat hyvät kaskimaat. Vuonna 1645 Lemetti mainitaan kuitenkin poppulina (irtolaisena/loisena/kylänloppulainen) Käsämässä ja hän "katoaa" kirjoista. Tämä voi kertoa useammasta asiasta: Kasken ehtyminen tai katovuosi: Tila on voinut mennä verokyvottomäksi, jolloin Lemetti on menettänyt talollisen asemansa. Sairaus ja kuolema: Lemetti on voinut sairastua ja kuolla vuoden 1645 tienoilla, jolloin perhe on joutunut jättämään tilan Sotkumassa. Poika Antti Lemetinpoika (s. 1635) oli tuolloin vasta noin 10-vuotias lapsi – täysin kykenemätön isännöimään yksin tilaa sen ajan vaatimuksilla. Tämä selittää myös sen, miksi Antti Lemetinpoika ilmestyy kirjoihin vasta myöhemmin ja siirtyy Kontiolahden suuntaan. Orvoksi tai vähävaraiseksi jäänyt poika on joutunut etsimään onneaan uudestaan idempää, kunnes on saanut hankittua oman jalansijan ja pystynyt kasvattamaan omat poikansa Lemetin (1662) ja Antin (1665).

Lemetti ja Riitta

*Lemetti Holopaisen 1662-1737 ja Riitta Sorjosen 1661-1731
elämästä karussa Kuhnustassa.*

Kuhnustan vaaroilla syksyllä 1731 pohjoiskarjalainen maa oli jo vetäytymässä talviunilleen, kun Riitta Sorjosen elämänlanka katkesi. Hänen takanaan oli seitsemänkymmentä elinvuotta – ikä, jollaista harva sen ajan ihminen saavutti maailmassa, joka oli koetellut asujiaan kovemmin kuin kenties mikään sukupolvi ennen tai jälkeen.

Riitan ja hänen miehensä Lemetti Holopaisen yhteinen taival oli alkanut yli kolme vuosikymmentä aiemmin, vuonna 1699, jolloin maa vielä toipui suurista kuolinvuosista. Mustat vuodet olivat pyyhkäisseet Pielisjärven yli vieden hautaan kolmanneksen pitäjän väestä ja korjanneet mukanaan myös Riitan ensimmäisen puolison, Pekka Tervosen. Riitta oli jäänyt yksin pienten orpolasten ja verovelkaisen erämaatilan kanssa. Kontiolahdelta Ahmovaaraan muuttanut Lemetti puolestaan oli jo 37-vuotias ”vanha poika”. Heidän liittonsa ei ollut nuoruuden romantiikkaa, vaan kahden raastavan kokeneen selviytyjän tietoinen päätös sitoa kohtalonsa yhteen, jotta elämä vaaralla voisi jatkua.

Uuden alun kynnyksellä perheenpään asema oli kuitenkin lunastettava oikeudessa. Heti häiden jälkeen Pielisjärven talvikäräjillä käytiin kiivas selvittely siitä, kuka Kuhnustan mailla määräsi. Lasten verisukulainen Lemetti Saarelainen astui esiin holhoojana ja vaati puolustusoikeutta orpojen isänperintöön, syyttäen uutta isäpuolta kylvöjen estämisestä. Käräjätuvan hämärässä, kruunun lakikirjan ja Kuningas Kaarle XI:n tuoreen asetuksen velvoittamina, miehet joutuivat lopulta ojentamaan toisilleen kättä. Sovittiin, että sato jaettaisiin tasan. Lemetti sai oikeuden hallita tilaa ja korvauksen työstään, kunhan kantoi vastuun kruunun veroista ja papiston saatavista. Sopimuksesta tuli laillisesti ”pysyvä ja vahva”, ja se takasi perheelle rauhan raivata tulevaisuutta.

Luku "Pielisjärven syyskäräjät 1699" kuvailee millaista käräjillä olisi voinut olla.

Tuo tulevaisuus kasvoi kaskisavujen keskellä. Kun pariskunnalle syntyi poika, Antti, suuri pohjan sota ja isonvihan synkkä miehitys olivat jo syttymässä. Ahmovaaran kaltaisilla rajaseuduilla elämä oli jatkuvaa varuillaanoloa. Kun vihollisen sissit tai ryöstelevät sotajoukot liikkuivat metsissä, vilja piilotettiin ja karja ajettiin piilopirteille. Tilan ainoaa hevosta suojeltiin kuin kalleinta aarretta, sillä ilman sitä vaaran rinteiden raivaaminen olisi ollut mahdotonta.

Lemetin ja Riitan arki oli kahden ihmisen rinnakkaista raadantaa. Koska vaaroilla ei laajoja peltovainioita ollut, elanto poltettiin ja kylvettiin korven uumeniin. Keväisin lieskat nuolivat kaadettuja puita, ja mustasta tuhkasta nouseva kaskiruis leikattiin syksyllä sirpeillä. Perheen työkaluista pidettiin hyvää huolta; ne hitsattiin kerta toisensa jälkeen kasaan pirtin nurkassa hohkavassa ahjossa. Riitta vastasi navetan vähistä lehmistä ja perheen vaatetuksesta, kun taas Lemetti liikkui metsillä terässelkäisen jousensa kanssa tuomassa pöytään särvintä ja kruunulle turkiksia veronmaksuun.

Vuonna 1732, vuosi Riitan kuoleman jälkeen, Kuhnustan tuvassa istuttiin jälleen virallisen paperin äärellä. Lemetti, joka kantoi jo seitsemääkymmentä ikävuotta harteillaan, suunnitteli uutta avioliittoa Pususta kotoisin olevan Elisabeth Sutisen kanssa. Ennen uusia häitä oli kuitenkin selvitettävä Riitta-vainajan jättämä pesä, jotta lasten oikeudet äidinperintöön turvataisiin.

Kärjäkirjuri merkitse ylös kaiken, mitä vuosikymmenten raadannasta oli jäänyt käteen: rautaisen auran, kaksi kulunutta viikatetta ja sirpit, uskollisen työkamun eli hevosen sekä kaksi lehmää ja hiehon. Arvokkain esine pirtin puolella oli kuparipata, jonka kylki loisti tummana tulen loimotuksessa. Omaisuutta ei ollut paljoa, mutta se riitti todistamaan, että tila oli selvinnyt sodista ja nälästä elinkelpoisena. Kun köyhäinhoitomaksu oli vähennetty, pesä oli valmis jaettavaksi.

Tuo uusi liitto Elisabethin kanssa kesti vain viisi vuotta, kun Lemetin voimat uupuivat lopullisesti jouluaattona 1937. Aikuiseksi varttunut Antti-poika oli valmis astumaan isänsä saappaisiin ja jatkamaan tilanpitoa samalla vaaralla, jonka puolesta hänen vanhempansa olivat kerran käreillä asti taistelleet. Sisar Anna Katariina oli solminut avioliiton ja muuttanut emännäksi toisaalle. Lemetti ja Riitta olivat tehneet tehtävänsä – he olivat juurtuneet Kuhnustan multaan ja jättäneet jälkeensä elävän suvun.

Lemetin veli **Antti Antinpoika Holopainen s. 1665** Kontiolahti perustaa myös perheen ja jatkaa sukuhaaraa Kiteen ja Kantosyrjän suunnalla. Antin jälkipolvea löytyy paperitutkimuksena aina 1800-luvun lopulle.

Antin ja Marketan tarina

Antin 1700-1770 ja Marketan 1708 – 1774 tarina Kuhnustan vaaralta

Antin ja Marketan aikakausi. Isonvihan aika oli juuri päättynyt ja perhe keräili piiloista kaikkea mitä vihollinen ei ollut ryöstänyt. **Antti Lemetinpoika Holopainen**, talollinen Kuhnusta, Juuka 1700 - 1770: Hänet on merkitty "myndig" eli täysikäiseksi. Hän oli tuolloin 32-vuotias ja selvästi valmis ottamaan tilan isännyyden virallisesti haltuunsa, kun isä-Lemetti (jo 70-vuotias vanhus!) oli aloittamassa uutta avioliittoa nuoremman Liisan kanssa. Tämä Kuhnustan tila, jonka hallinnasta Lemetti Holopainen taisteli vuonna 1699, päättyi siis perunkirjan myötä puhtaasti Antti-pojan perinnöksi ja tulevaksi asuinpaikaksi isän kuoleman jälkeen 1737.

Riidat oli sovittu, kruunun verot maksettu, ja perintö siirtyi eteenpäin laillisesti ja "pysyvästi vahvana" Hevonen oli talon kallein ja tärkein työkalu. 40 taaleria on erittäin hyvä arvo hevoselle tuohon aikaan. Se kertoo, että tilalla pystyttiin tekemään raskaat peltotyöt ja metsäajot. Kahdella lehmällä ei juhlittu, mutta se takasi perheelle maitoa, voita ja selviytymisen. Varakkailla taloilla saattoi olla 5–10 lehmää, kun taas kaikkein köyhimmillä (itsellisillä ja torppareilla) ei ollut yhtään. Kuparipata oli arvokas (kuparilla oli metalliarvoa), ja aura, kirves sekä viikatteet osoittavat, että kyseessä oli toimiva maanviljelystila. Ståhlboga (teräselkäinen jousi/varsijousi). Vaikka se oli jo hieman vanhanaikainen ase 1730-luvulla, se kertoo siitä, että Kuhnustassa hankittiin lisäelantoa metsästyksellä (turkikset tai riista ja kalat). Itä-Suomessa jousi säilyi pyyntivälineenä pitkään ampuma-aseiden rinnalla, koska ruuti ja lyijy olivat kalliita.

Uusi sukupolvi Lemetin jälkeen oli astunut Holopaisten maille. Antti Lemetinpoika oli jo nainut **Marketta Kortelaisen 1731**, ennen isänsä poismenoa. Marketta oli todennäköisesti Lieksan tai Nurmeksen Kortelaisia. Marketan syntymäajaksi kirjat määrittävät vuoden 1708. Marketta kuoli 1774 Kuhnusta, Juuka. Heillä oli lapset: Riitta 1734, **Antti Antinpoika 1737 - 1791** ja Juliana 1742. Tyttäret naitiin läheisiin Juuan taloihin ja Antti jäi tilan jatkajaksi. Nuorella Antilla olikin sitten jo suurperhe myöhemmin, seitsemän lasta, 5 heistä jatkoi sukua Kuhnustassa 1800 - luvulle. Isä Antin saattoi nähdä pyrähtävän metsälle. Päässään hänellä oli lammasturkislakki tai huopahattu, yllään värjäämätön, harmaa sarkatukko (takki), joka on sidottu vyöllä, ja jalassaan virsut (tuohikkaat) tai nahkaiset pieksut, joiden sisässä on pehmusteena kuivattuja saraheiniä. Kauan ei nuo perintökalusteet kestäneet. Uudet jouset, aurat ja kirveet oli taottava. Hevosia hankittava, lisää lehmiä ja lampaita. Kaskivaarat loimusivat ja nokiset, savun sokaisemat hahmot paimensivat rinteitä. Antti käytti talonsa arvokkainta työkalua, 40 taalerin hevosta, vetämään tukkikuormia ja raivaamaan kantoja.

Kaskenpoltto ja muut elinkeinot: Ensin tehtiin huuhta kaatamalla suuri ikikuusikko jättäen puut kuivumaan vuodeksi tai kahdeksi. Seuraavana keväänä kaski poltettiin hallitusti. Nokiset miehet ja naiset ohjasivat tulta varoen. Tuhkaan kylvettiin korpikauran sijaan yhä enemmän ruista. Antti käytti

risuäestä sekoittaakseen siemenet tuhkaan. Kaskesta saatiin ensimmäisinä vuosina valtavia satoja, mutta maa köyhtyi nopeasti, mikä pakotti laajentamaan reviiriä. Antilla oli käytössään itäsuomalainen koukkuaura (aaträhanka), joka oli puurunkoinen ja raudoitetuilla vantailla varustettu. Se ei kääntänyt maata kuten länsisuomalainen aura, vaan repi kivistä ja juurista maaperää. Elokuussa Marketta ja tyttäret Riitta ja Juliana astuivat pellolle. Ruis leikattiin sirpillä. Tuon ajan sirppi oli hampaallinen ja lyhytteräinen; vilja katkaistiin kourallinen kerrallaan ja sidottiin lyhteiksi, jotka nostettiin kuhilaiksi kuivumaan. (Vasta 1800-luvulla viikate syrjäytti sirpin viljankorjuussa).

Myös karjan hoito oli Marketan valtakuntaa. Kesäisin lehmät ja lampaat karkotettiin metsälaitumille susien ja karhujen armoille. Lapset (Riitta ja Antti-poika) toimivat paimenina, apunaan pystykorvaiset koirat. Talveksi kerättiin suoheinää ja puiden lehdeksiä (kerppuja), sillä timoteita ei vielä tunnettu. Lehmät poikivat vasta keväällä, joten talvella maitoa ei usein saatu viikkoihin. Vaikka länsisuomalaiset sotilaat ampuivat jo piilukkomusketeilla, Antti lähti talviaamuna hiihtämään Kuhnunvaaran taakse jousi olallaan. Nuolenkärkiä oli erilaisia: tylppiä vassoja oraville ja kärpille (jotta arvokas turkis ei vaurioitunut) ja teräviä nuolia teerille ja peuroille. Se oli hiljainen, ilmainen ja toimintavarma ase talven pakkasilla, kun ruuti oli kallista ja enimmäkseen sotaväen käytössä.

|Kuhnustassa voisi nähdä tällaisen mielikuvan esim. 1745:

Syksyinen iltarusko värjää Kuhnunvaaran rinteet. Savupirtin ovesta tulvii sakea pirtinsavu, joka saa silmät vettymään, mutta uunin kupeessa on lämmin. Marketta istuu penkillä pärevalon loisteessa, värttinä pyörii vinhaan hänen sormissaan – talveksi tarvitaan uutta sarkakangasta lapsille. Ulkoa kuuluu hevosen kavioiden kapse. Antti palaa metsältä, raskaat nahkahousut nielaisseen suolumen kastelemina. Hän laskee tuvan nurkkaan vanhan, uskollisen stählbogan ja heittää pöydälle kaksi metsäkanalintua ja nipun kärpännahkoja. Nurkassa nuori Antti Antinpoika, vasta kahdeksanvuotias, katsoo isäänsä silmät pyöreinä. Hän tietää, että ensi keväänä hän on jo tarpeeksi vanha pitelemään koukkuauran sarvia, kun isä ohjaa hevosta. Tila on maksettu, riidat on sovittu, ja maa on heidän.

Antin jälkeen Kuhnusta jakaantuu poikien Antti Antinpojan ja Juho Antinpojan sukuhaaroiksi.

Alkusoitto

|Kuhnustan neljä Orpoa veljestä ja Jääkärikapteeni

Juuan kylissä, Kuhnustan metsien ja järvien sylissä, alkoi tarina, joka kesti aina meidän päiviimme saakka. Tämä on tarina sitkeydestä, käsityön kunniaista ja ihmisen kyvystä nousta vastoinkäymisten yli. Nälkävuosien 1866–1868 varjo ulottui jokaiseen torppaan ja taloon, ja autonomian ajan Suomi eli vielä Venäjän vallan alla, mutta toivo itsenäisyydestä kyti jo ihmisten mielissä.

Juho Juhonpoika Holopainen, Muuriaisniemen isäntä, Juuasta (1806–1868). Kaksivuotiaana orvoksi jäänyt Juho ei arvannut, että hänen elämänsä tulisi olemaan suvun uuden alun peruskivi — mies, joka rakensi Muuriaisniemen ympärille perinteen, joka kantaa yhä. Isojako, joka päättyi 1830, jakoi yhteismaat yksityisiksi tiloiksi ja muutti kylien rakenteen, mutta ei ihmisen tahtoa viljellä ja rakentaa. Juho kasvoi mieheksi, joka loi Nunnalahden Muuriaisniemeen isännän nimen ympärille uuden perinteen.

Hänen vanhin poikansa **Juho Holopainen** torppari Nunnalahti 8 (1831–1866) eli vain 35-vuotiaaksi kuollessaan kaksi vuotta ennen isäänsä. Jättäen jälkeensä viisi alaikäistä lasta, joista nuorin veljes syntyi vasta 15 päivää isänsä kuoleman jälkeen. Siiri sisar kuoli 23 - vuotiaana. Äitinsä **Anna Riitta Tukiainen** (1832–1876), seurasi miestänsä hautaan kymmenen vuotta myöhemmin.

Sukupolvet vaihtuivat, mutta Holopainen kätet eivät levänneet. He punoivat satuloita, takoivat kultaa ja hopeaa, rakensivat koteja ja yrityksiä, he syntyivät autonomiaan ja olivat Suomen itsenäisyyden rakentajia ja heidän työnsä jälki näkyi Savonlinnasta Mikkeliin ja yli maan. Heidän kätensä tunsivat työn painon ja sen arvon. Jokainen veli — **Juho, Tahvo, Antti ja Mikko** — kantoi mukanaan oman tarinansa, mutta yhdessä he olivat enemmän kuin osiensa summa. Yhdessä he muodostivat sukuhaaran, jonka jäljet ulottuvat aina 1900-luvun lopulle, ja jonka perintö elää yhä niissä, jotka arvostavat työtä, yrittämistä, taitoa ja rohkeutta. Veljesten serkun poika, jääkärikapteeni **Hans Holopainen**, vei suvun perinteen rohkeudesta ja palveluksesta isänmaalle uuteen aikaan — sotilaana, joka kantoi samaa sitkeyden perintöä kuin esi-isänsä.

Välisoitto 1: Juho

Juho Juhonpoika Holopainen (1858–1919) – Satulaseppä. Hän jäi kuollessaan elämään – ryöstön ja murhapolton uhri

Isän kuoltua vuonna 1866 Juho oli vasta kahdeksanvuotias. Siinä iässä lapsi oli jo osa torpan arkea - auttamassa äitiään ja kaitsemassa nuorempia sisarusia. Kun äiti kuoli kymmenen vuotta myöhemmin, Juho oli jo mies, jonka oli lähdettävä etsimään omaa tietään. Myöhäisyyksyllä 1877 hän jätti Juuan ja suuntasi Joensuuhun työn ja ammatin toivossa.

Oppivuodet veivät hänet satulaseppän oppiin, ja vuonna 1881 hänet mainitaan satulamakaran sällinä Jämsässä, suurella maatilalla, jossa hän oppi hevosten ja varusteiden salat. Jämsässä kului pitkä tovi, kunnes 1887 Juho siirtyi Heinolaan jatkamaan työtään satulaseppänä. Samaan aikaan sinne saapui hänen veljensä Mikko kultaseppän oppiin. Mikko valmistui vuonna 1890, mutta Juho jäi Heinolaan vielä vuosiksi - aina vuoteen 1897, jolloin hän matkusti Savonlinnaan veljensä Antin perustamaan verstaaseen kumppaniksi.

Vuoteen 1909 asti Juho työskenteli Antin rinnalla, kunnes muutti takaisin Joensuuhun. Siellä hän avioitui **Katri Huotarin** (1858–1919) kanssa ja muutti Juuan Polvijärvelle. He elivät vaatimattomasti, mutta arvokkaasti: Juho jatkoi satulaseppänä, piti pientä karjaa ja otti huutolaispoikia sekä oppilaan taloonsa. Heidän kotinsa oli työn ja välittämisen paikka.

Mutta 4. lokakuuta 1919 tuo rauha särkyi. Juho, Katri ja heidän 2 huutolaispoikaansa, sekä nuori satulaseppä oppilaansa kuolivat raa'an ryöstön ja murhapolton uhreina. Tapaus järkytti koko maata — siitä kirjoitettiin kaikissa merkittävissä valtakunnallisissa ja paikallisissa lehdissä, aina *Kuvalehteä* myöten. Yksi otsikoista huusi:

“Kamala ryöstömurha Juuassa - Viisi henkeä surmattu kirveellä ja torppa sytytetty palamaan.”

Myöhemmissä uutisissa kerrottiin, kuinka hovi palautti jutun uudelleen käsiteltäväksi, ja nimet — Sinisalo, Kukkonen, Holopainen - jäivät oikeuden pöytäkirjoihin kuin varjoina menneestä.

“Wiipurin hovioketus on palauttanut takaisin Juuan kihlakunnanoikeuteen jutun, jossa tilalliset Werner Wilhelm Sinisalo, Taneli Kukkonen ja Yrjö Edvard Kukkonen sekä kansakoulunopettajan poika Reino Walfrid Kukkonen olivat syytteessä ryöstöstä ja murhasta.”

Oikeutta Juuassa käytiin ja tuomiot annettiin, mutta kuka kirvestä lopulta heilutti, kuka torpan ja ruumiit tuleen sytytti ja oliko syyt poliittisia vai ei - sitä ei koskaan täysin selvitetty.

Figure 1: Juho Juhonpoika Holopainen (1858-1919) Satulaseppä ja Katri Holopainen os. Huotari (1858-1919)

Jälkikaiku ja perintö

Juho ja Katri Holopaisen perukirjoissa 25.9.1920 mainitaan heidän vaatimaton mutta kunniallinen omaisuutensa: mm. kolme lehmää, hieho ja vasikka, kolme lammasta, sika ja muutama kana. Käteistäkin yli 4 tuhatta Smk. Velkojen jälkeen omaisuudeksi jäi 5 500 markkaa. Lisäksi kirjattiin epävarmat saatavat, 17 000 markkaa palaneesta irtaimistosta, jonka korvausta haettiin T. Kukkoselta. Juhon veljiä edusti perukirjoituksessa Antti Holopainen valtakirjalla Tahvon ja Mikon perheiden puolesta - veljesten side säilyi vielä tragedian jälkeenkin.

Vuosien kuluttua tapaus nousi jälleen esiin. **Kansan Työ** -lehden Viipurin numerossa 12. 4. 1930 kerrottiin, että suojeluskuntalaisen suorittama viiden hengen murha oli saanut uuden käänteen: korkeimmalle oikeudelle oli jätetty anomus, jossa vedottiin siihen, että syyttömät olivat joutuneet elinkautiseen vankeuteen, vaikka todellinen tekijä, Reino Walfrid Kukkonen, oli tunnustanut teon yksin tehneensä. Artikkelin kuvasi yksityiskohtaisesti Kukkonen kuulusteluja ja tunnustusta, joka oli jäänyt vaille oikeudellista painoarvoa. Lehti päätti sanoa: ”*Saavatko syyttömät oikeutta?*” — kysymys, joka jäi vaille lopullista vastausta. Kirjan rajauksen puitteissa tarina päättyy muiden kuin Holopaisen osalta vuoteen 1930, mutta oikeuden ja kohtalon välinen jännite jäi elämään pitkään.

Loppusoitto

Juho Holopainen eli hiljaisuudessa ja työn kunniassa. Hänen kätensä muovasivat satuloita, mutta myös tarinoita, jotka jäivät elämään ihmisten mielissä. Hän oli mies, joka ei etsinyt mainetta, vaan teki työnsä tarkasti ja auttoi muita, kantoi orpoutensa arvokkaasti ja rakensi ympärilleen luottamusta. Katrin rinnalla hän loi kodin, jossa vaatimattomuus oli rikkautta ja työ elämän ydin. Kun tuli vei heidän torppansa ja elämä sammui, jäi jäljelle muisto, joka ei palanut. Juho ei jättänyt jälkeensä kirjoja eikä perintöä, mutta hänen elämänsä jäi lauluksi, jota aika ei vaienna, kun sen sävel soi viimeisen kerran.

Välisoitto 2: Tahvo

*Tahvo Holopainen 1861-1915, Kultaseppä. Höveli käsityöläinen
elämän aallokoissa*

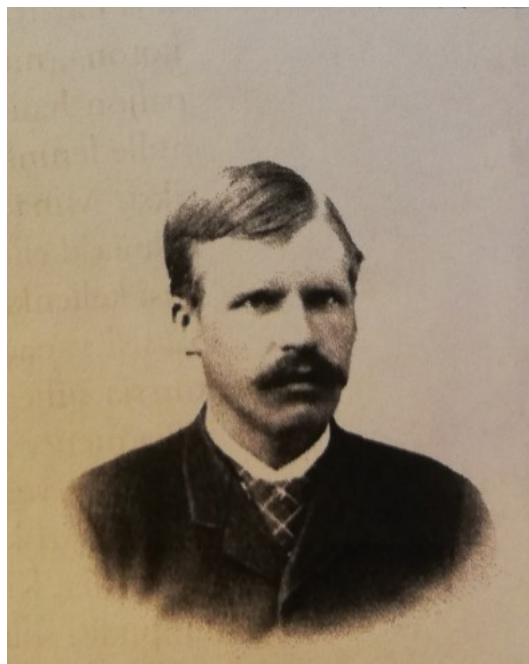
Tahvo Holopainen (1861–1915) oli mies, jonka kädet loivat kauneutta ja jonka sydän ei osannut sanoa ei. Hän kasvoi nälkävuosien jälkeisessä Suomessa, mutta ei jäänyt niiden varjoon – hän rakensi elämänsä kultasepän työn ja ihmisrakkauden varaan. Jo nuorena Joensuuhun lähtenyt Tahvo löysi kutsumuksensa metallin ja valon maailmasta, ja hänen työnsä jälki näkyi Savonlinnan torien ja Mikkelin verstaiden ikkunoissa.

Tahvo Holopaisen elämänalku ei ollut helppo. Hän syntyi vuoden viimeisenä päivänä 1861 Juuan Ahmovaarassa torppari Juho Holopaisen ja Anna Riitta Tukiaisen perheeseen. Suuret nälkävuodet ja taudit koettelivat maata, ja Tahvon ollessa vasta viisivuotias hänen isänsä menehtyi. Kymmenen vuotta myöhemmin 1876 kuoli myös äiti. Nuori Tahvo jäi veljiensä tavoin orvoksi maailmaan, jossa oli pärjättävä omillaan.

Tie vei nuoren miehen Joensuuhun helmikuussa 1878. Kirkonkirjoihin jäi merkintä alaikäisestä, ripillä käymättömästä nuorukaisesta, jonka luku- ja avioliittokelpoisuudessa oli vielä puutteita, mutta suunta oli otettu. Joensuussa Tahvo hakeutui käsityön pariin, ja hänestä leivottiin kultasepän kisällä myöhemmin Savonlinnassa.

Rakkautta ja uusi alku Savonlinnassa

Vuosi 1894 oli Tahvon elämässä suuri käännekohta. Hän sai paitsi verotietoihinsa kultasepän ammattinimikkeen, myös rinnalleen puolison. Kangasniemellä 3. kesäkuuta 1894 solmittiin avioliitto 33-vuotiaan kultasepänkisällä Tahvo Holopaisen ja 20-vuotiaan talontyttären Henrikan välillä. Henrikan ei ollut kuka tahansa, vaan hänen veljensä oli Otto Manninen nouseva kulttuurivaikuttaja, maisteri ja runoilija. Otto Manninen, Tahvon lanko, oli jo tunnettu taidepiireissä, jonka ystäväpiiriin kuului Eino Leino ja monia aikansa taiteilijoita. Tahvon ja Henrikan koti Savonlinnassa oli paikka, jossa käsityön ja kulttuurin maailmat kohtasivat – kultasepän verstaassa saattoi yhtä hyvin keskustella runoudesta kuin hopean kiillosta.

Hellevi Arjavan kirjasta "Juuret Rasinkankaalla, Otto Mannisen ja hänen sisarustensa kirjeenvaihtoa 1897-1913".

Avioliiton myötä Tahvo suuntasi Savonlinnaan, missä hän työskenteli aluksi Mikko-veljensä opissa ja verstaassa. Vuonna 1895 Tahvo perusti oman liikkeensä, kun Mikko oli jo muuttanut Mikkeliin 1893. Savonlinnan lehdissä alkoi näkyä T. Holopaisen näyttäviä ja itsevarmoja ilmoituksia:

"HUOMATKAA- Täten saan kunn. ilmoittaa, että asuntoni olen muuttanut Suutarimestari Paanasen taloon Kolmikulman torin varrella... Myytävänä valmista tavaraa kulta-, hopea- ja uushopea teoksia. Kullataan ja hopioitetaan uudenaikaisella aparaatilla. Hinnat halvat, kilpailu mahdoton."

Tahvosta tuli arvostettu kaupunkilainen. Hänet valittiin käsityöläisten ja tehdasyhdistyksen johtokuntaan sekä kirjanpitäjäksi – luottamusta ja ammattitaitoa siis riitti. Lokakuussa 1897 Tahvo osti yhdessä Satulaseppä Antti-veljensä kanssa mittavan kiinteistön Olavinkadulta 12 000 markalla. "Holopaisen talosta" muodostui vilkas liiketoiminnan keskus, jossa vuokralaisina toimi niin sekatavarakauppiaita, peltisepänliike kuin Alb. Kokon leipuri- ja konditorialiikekin.

Liian hyväsydäminen liikemies

Vaikka Tahvo oli taitava kultaseppä ja ahkera yrittäjä, hänen luonteessaan oli piirre, joka koitui usein perheen päänaivaksi: hän oli liian höveli ja hyväsydäminen. Tahvosta tuli luottomies tutuille ja opiskelijoille, joille hän lainasi rahaa ja takasi suuria vekseleitä.

Samaan aikaan Tahvon elämää varjosti raskas ryypiskely ja ajoittainen riehunta, jota veli Mikko joutui tasoittamaan. Henrika-vaimon kirjeet sisarilleen ja veljelleen Otto Manniselle piirtävät kuvan hätääntyneestä mutta uskollisesta vaimosta. Henriikka pyysi usein veljeltään lainaa pelastaakseen perheen vararikon partaalta, kun Tahvon takaamat tuhansien markkojen vekselit lankesivat maksuun. Vaikka Tahvo teki virheitä ja oli liian luottavainen, hän hoiti asiansa ja kantoi vastuunsa. Hän ei ollut

heikko, vaan ihminen, joka uskoi hyvään – joskus liiankin vahvasti. Mikko-veljen tuki ei ollut holhousta, vaan veljellistä auttamista, joka piti suvun työn ja kunnian elossa.

“Kyllä Tahvo maksaa takaisin kuten tähänkin asti. Hän on hyvä mies, mutta liian höveli toisille.” – Henrika Holopainen kirjeessään veljelleen Otto Manniselle, 1908

Suuri tragedia ja murtuminen

Perheen lopullinen ja syvin musta hetki koitti kesällä 1911. Perheen esikoinen, 14-vuotias lyseolainen Eino Armas, oli viettämässä kesää enonsa Otto Mannisen huvilalla Kangasniemellä. Heinäkuisena päivänä poika hukkui.

Lehtiuutinen kertoi tapahtuneesta kylmän rauhallisesti, mutta rivien välistä huokui suru: ‘Ruumis saatiin heti ylös, mutta henkeä ei voitu palauttaa, vaikka lääkäri koetti tseitsemän tuntia sitä herättää.’ Tahvo ja Henrika menettivät poikansa, ja koko kaupunki tiesi siitä.

Pojan kuolema mursi jo valmiiksi epävakaa Tahvon lopullisesti. Surun murtama perhe muutti vielä samana kesänä Mikkeliin. Savonlinnan itsenäiset yrittäjävuodet olivat takana, ja Tahvo palasi työntekijäksi vakaamman ja menestyneemmän Mikko-veljensä kultasepäntörmästä Mikkelin Porrassalmenkadulle. Veljesrakkaus ja perheen tuki pitivät Tahvoa pystyssä neljä vuotta, mutta suru ja alkoholi vaativat lopulta veronsa elokuun 10. päivänä 1915.

Kun Tahvo kuoli, lehti kirjoitti lyhyesti mutta painavasti: *“Vainaja, joka oli jo Vanhemmanpuoleinen ja perheellinen mies, lieene epätoivon teko tapahtunut jonkinlaisessa mielenhäiriössä.”* Näin päättyi kultasepän elämä, joka oli yhtä aikaa taitoa, hyvyttä ja liikaa luottamusta ihmisiin.

Tahvo Holopainen, hän erottui siististi pukeutuneena, pistäväkatseisena ja viiksekkäänä miehenä. Hän oli kuollessaan vain 53-vuotias. Kun Tahvo kuoli, jäi koti Savonlinnassa hiljaiseksi. Henriikka kantoi suruaan yksin, kunnes väsyi ja haipui pois kuusi vuotta myöhemmin, vain 46-vuotiaana 1921. Reino oli silloin kuusitoistavuotias – nuori mies, joka joutui kantamaan aikuisuuden ennenaikaisesti. Holhoojiksi määrättiin Elina ja Eemeli Mäki, ja heidän tuellaan Reino jatkoi isänsä jalanjäljissä kultasepäksi Mikkeliin. Hänestä tuli raittiusmies, menestynyt painija ja partiolainen – vastavoima isänsä heikkouksille. Elvi, sisar, löysi oman tiensä lääkealalle. Heidän elämänsä oli kuin hiljainen lupaus: että surun jälkeenkin voi syntyä valo, ja käsityöläisen perintö jatkuu sydämen vakaudessa.

Tarina jatkuu: Sukupolvien ketju

Vaikka Tahvon elämä päättyi traagisesti, hänen ja Henriikan jättämä perintö säilyi. Tytär Elvi Matildasta (s. 1898) tuli proviisori, ja nuorimmasta pojasta, vuonna 1905 syntyneestä Reino Yrjö Sakarista, kasvoi isänsä ja setiensä jalanjäljissä kultaseppämestari.

Reino jatkoi Holopaisten vahvaa käsityöläisperinnettä Mikkeliissä yhdessä Mikko-sedän pojan Erkin kanssa, vieden suvun ammattitaitoa aina 1900-luvun lopulle saakka. Tarina nälkävuosien orpopojasta, joka rakensi menestyksen, taisteli demoneitaan vastaan ja jätti jälkensä Suomen kultaseppähistoriaan, elää vahvana jälkipolvien muistoissa.

Loppusoitto

Figure 2: Veikko Salmelan kokoelma/Elka. Mikkeli

Kuvassa Reino Holopainen työskentelee verstaassaan Mikkeliissä, ympärillään kymmeniä työkaluja ja metallin tuoksu. Kädessään hän pitelee sulatuspillää – samaa välinettä, jolla hänen isänsä ja setänsä muovasivat kultaa ja toivoa. Kuvassa tiivistyy Tahvon ja suvun perintö: työ, taito ja sydän.

wanha.

Hukkunut.

Viime kunn 21 p:nä hukkui Kangasniemellä maisteri Otto Mannisen huvilalla kultaseppä E. Holopaisen 15-vuotias poika Eino uimassa ollessaan.

Kuumis saatiin heti ylös, mutta henteä ei voitu palauttaa, vaikka lääkäri kotoista 7 tuntia sitä koetti. Vainaja, joka kävi Mikkelin lyseota, ollen sen viidennellä luokalla, aloitti koulunkäyntinsä täällä, jossa hänen vanhempansa aikaisemmin asuivat. Luonteeltaan hän oli hiljainen ja opintoissaan erittäin ahkera. Jätti jälkeensä hyvän muiston tovereilleen ja opettajilleen.

— Hufuttautunut. Viime tiistaina aamupäivällä tavattiin kaupungin lalwarannassa kultaseppätyöntekijä Tahvo Holopainen weteen hukkuneena. Vainaja, joka oli jo vanhemmanpuoleinen ja perheellinen mies, oli samana aamuna lähtenyt kotoaan kaupungista ja lie-nee epätoivon tefo tapahtunut jonkinlaisessa mielenhäiriössä.

Tässä kohtaa voisi mainita, että Otto Mannisen puoliso oli muuten lastenkirjailijana tunnettu Anni Swan. Kansallisrunoilija Eino Leino kirjoitti Nocturnen valmiiksi 3.7.1903, Otto Mannisen huvilan yläkerrassa Kangasniemellä.

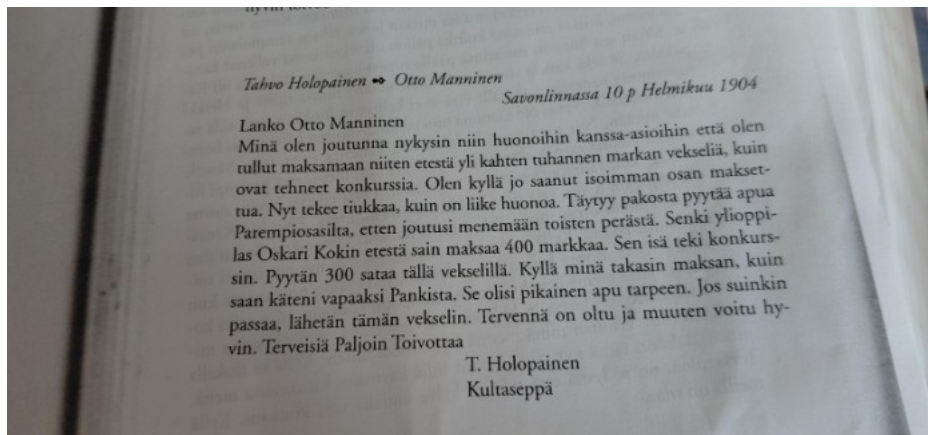

Figure 3: Henriikka ja Reino n. 1920

Välisoitto 3: Antti

Antti Juhonpoika Holopainen, Satulaseppämestari (1864–1923).
Selviytyjän ja käsityöläisen elämäntarina

Antti Juhonpoika Holopainen syntyi 18. maaliskuuta 1864 Juuan Ahmavaaran kylässä torppari Juho Holopaisen ja Anna Riitta Tukiaisen perheeseen. Hänet kastettiin kevättalvella, huhtikuun 6. päivänä Ahmovaarassa, ja kummeiksi saapuivat naapurit Matts Kuosmanen ja Stina Danskanen.

Antin elämän alkutaivalta leimasivat Suomen historian synkimmät vuodet. Vasta kaksivuotiaana, joulukuussa 1866, Antti menetti isänsä. Samaan aikaan koko maata kurittivat suuret nälkävuodet (1866–1868). Pohjois-Karjalassa ja Juuassa sadot menetettiin toistuvasti hallaöiden vuoksi. Äiti Anna Riitta jäi yksin pienten lasten kanssa keskelle valtakunnallista katastrofia. Vaikka perhe selvisi nälänhädästä hengissä, uusi isku kohtasi Anttia lokakuussa 1876, kun hänen äitinsä kuoli Antin ollessa vasta 12-vuotias. Nälkä ja lavantauti kulkivat kylien halki, mutta Antti jäi eloon - yksin, mutta päättäväisenä. Hänestä tuli oman elämänsä rakentaja, joka ei odottanut apua vaan tarttui työhön.

Matka ammattioppiin ja perheen perustaminen

4.5.1883, 19-vuotiaana renkipoikana, Antti jätti kotikylänsä ja suuntasi Joensuuhun satulasepän oppiin. Päätös vaati nuorelta orvolta pojalta suurta itsenäisyyttä ja luonteenlujuutta. Ahkeruus palkittiin: Antti valmistui satulasepäksi ja solmi avioliiton 18. maaliskuuta 1891 Joensuussa Anna Riitta Honkasen (s. 1.2.1872) kanssa, joka oli kotoisin Pielisjärven Lieksasta (talo n:o 63). Saman vuoden marraskuussa perheeseen syntyi esikoistytär Anna Maria.

Menestyksen vuodet Savonlinnassa

Vaikka virallinen muuttokirja n:o 41 Joensuusta Savonlinnaan kirjattiin vasta kesäkuussa 1893, Antti oli aloittanut työt Savonlinnassa jo vuotta aiemmin. Heinäkuussa 1892 *Savonlinna*-lehdessä oli ilmoitus, jossa Antti kertoi ottavansa satulasepän töitä vastaan P. Pulkkisen talossa lähellä lyseota.

Antti oli dynaaminen ja työteliäs yrittäjä, joka vaihtoi toimipaikkojaan liiketoiminnan kasvaessa:

- **1894:** Liike siirtyi Mielosen lesken taloon.
- **1896:** Työliike muutti Myllymäelle, läkkiseppä U. Franssonin taloon. Lehti-ilmoituksessaan Antti lupasi töiden valmistuvan *"joutuun ja entistä halvemmalla"*.

Antin ahkeruus huomattiin, ja taksoituslautakunta verotti häntä säännöllisesti vuosina 1894–1896, mikä kertoo vakiintuneesta tulotasosta. Vaurauden karttuessa Antti alkoi investoida kiinteistöihin. Lokakuussa 1897 Antti osti yhdessä veljensä, kultaseppä Tahvo Holopaisen kanssa talon A. Klemettiseltä 12 000 markalla. Helmikuussa 1899 Antti osti yksinään Olavinkadun varrelta talo n:o 12:sta värjäri Grönqvistin perillisiltä 8 500 markalla.

Antin omistamasta Olavinkadun talosta muodostui vilkas liikepaikka, jossa toimi vuokralaisina useita muita yrittäjiä: A. Lindbergin hedelmä- ja makeispuoti, P. J. Hiltusen makkarapuoti sekä Edv. Snällin maalariliike. Antti itse laajensi toimintaansa ostamalla huutokaupoista vasikannahkoja raaka-aineeksi. Savonlinnan kadut tunsivat Antin askeleet — hän oli mies, joka ei pelännyt riskiä. Jokainen uusi talo, jokainen nahkakauppa oli askel kohti itsenäisyyttä ja arvostusta. Hänen liikkeensä tuoksivat nahalle ja pikilangalle, ja niiden ovet olivat auki niin herrasväelle kuin työmiehille.

Veljessarja ja käsityöläisten verkosto

Antti ei ollut sukunsa ainoa menestyjä. Holopaisen veljekset muodostivat poikkeuksellisen lahjakkaan käsityöläisverkon Itä-Suomessa: Juho satulaseppämestarina, Tahvo kultaseppänä ja Mikko kultaseppämestarina Mikkeliissä. Heidän työnsä jälki näkyi Savonlinnasta Mikkeliin ja yli maan — käsityön ja yrittäjyyden perintö, joka kantoi sukua eteenpäin.

Yhteiskuntaluokka ja pormestari Olli Fredrik Holopainen

1800- ja 1900-lukujen vaihteen Suomi oli vahvasti sääty-yhteiskunta. Torpparin orpopojasta porvarilliseksi talonomistajaksi ja satulaseppämestariksi noussut Antti teki merkittävän sosiaalisen nousun (säätykierron). Mestareina käsityöläiset kuuluivat kaupungin kunnioitettuun keskiluokkaan, jolla oli äänioikeus kunnallisvaaleissa, toisin kuin työväestöllä tai maaseudun tilattomilla.

Vuonna 1904 Antti ajautui taloudellisiin vaikeuksiin, ja hänen konkurssi-asiaansa käsiteltiin Savonlinnan raastuvanoikeudessa. Kohtalon oikusta Antin konkurssia selvitti pormestari, Lakimies ja asianajaja **Olli Fredrik Holopainen** (1866)— kaukainen sukulainen, joka istui nyt virkamiehenä vastapäätä miestä, jonka elämä oli ollut jatkuvaa työtä ja taistelua. Sukunimi yhdisti heidät, vaikka asema erotti Pormestari Olli Fredrik kuului Holopaisten tunnettuun Putronniemen sukuhaaraan Vehmersalmelta, joten kyseessä oli mielenkiintoinen saman sukunimen ja kaukaisen sukulaissuhteen kohtaaminen virkahuoneessa. Pormestari allekirjoitti *Finlands Allmänna Tidningissä* helmikuussa 1904 julkaistun virallisen kutsun Antti Holopaisen velkojille. Myöhemmin myös Antin vanhin poika Mikko, varatuomari ja Viipurin hovioikeuden auskultantti toimi jonkin aikaa Pormestarin sairausajan viransijaisena Savonlinnassa.

Bobrikovin aika, konkurssi ja veljen apu

Bobrikovin venäläistämispolitiikka kiristi ilmapiiriä myös Savonlinnassa. Kaupungin käsityöläiset joutuivat taistelemaan paitsi markkinoilla, myös hallinnon määräysten ja tullien puristuksessa. Antin konkurssi ei ollut vain yksityinen epäonni, vaan osa laajempaa aikakauden murrosta — suomalaisen yrittäjän kamppailua vierasta valtaa vastaan.

Antin irtain omaisuus huutokaupattiin lokakuun alussa 1904, ja lokakuun 18. päivänä huutokaupattiin hänen kaksi taloaan tontteineen vanhan kaupunginosan kolmannesta korttelista (n:o 18). Paikalla oli kuusi lämmitettävää huonetta käsittävän liikerakennus sekä neljän huoneen asuinrakennus makasiineineen. Antti ei luovuttanut, hän rakensi uudelleen, hän uskoi kovaan työhön ja luotti kykyihinsä.

Tässä vaikeassa tilanteessa veljesrakkaus ja perheen tuki osoittivat voimansa. Korkeimman tarjouksen, 12 060 markkaa, teki Antin nuorempi veli, Mikkelin kultaseppä Mikko Holopainen. Mikko osti ja pelasti huutokaupasta veljensä kiinteistöt, mikä mahdollisti Antin toiminnan jatkumisen Savonlinnassa. Jo saman vuoden joulukuussa kaupungin pöytäkirjoissa mainitaan Mikko Holopaisen omistaman talon ulkopintojen ja tulisijojen kunnostustyöt.

Elämän ehtoo ja perintö

Antti ja Anna Riitta saivat yhteensä yhdeksän lasta. Lapsista heijastui perheen saavuttama uusi yhteiskunnallinen asema ja sivistystaso: poika Mikko opiskeli varatuomariksi ja hovioikeuden auskultantiksi, ja nuorempi poika Arvo Kaleva valmistui ylioppilaaksi Savonlinnan lyseosta ja opiskeli lääketieteen kandidaatiksi (hän menehtyi myöhemmin lääkintäkapteenina talvisodassa rintamalla). Nuorin lapsi, Veli Armas, eli pitkän elämän aina vuoteen 2008 saakka. Antin lapset jatkoivat isänsä perintöä kukin omalla tavallaan — Mikko lain ja oikeuden parissa, Arvo lääketieteen ja isänmaan palveluksessa, Veli Armas suvun muiston vaalijana. Heissä näkyi se sama sitkeys ja kunnianhimo, joka oli kantanut Anttia läpi nälkävuosien ja konkurssin.

Antti Juhonpoika Holopainen kuoli 59-vuotiaana 10. elokuuta 1923 Savonlinnassa. Hänet haudattiin 13. elokuuta Savonlinnan Talvisalon hautausmaalle suureen, kivetysreunaiseen sukuhautaan, jossa lepää useita hänen perheenjäseniään. Hänen elämänsä oli kertomus orpoudesta nousemisesta,

käsityön kunniaista ja perheen voimasta. Antin perintö elää yhä niissä, jotka arvostavat työtä, taitoa ja rohkeutta — samoissa arvoissa, joista Holopaisen tarina alkoi Juuan metsien ja järvien sylissä.

Katsaus satulasepän ammattiin

Satulaseppämestarin ammatti Antti Holopaisen aikana (1800–1900-lukujen vaihde)

Antti Holopaisen aikakaudella satulaseppä oli yhteiskunnan avainkäsityöläisiä, sillä logistiikka ja maatalous olivat täysin riippuvainen hevosliikenteestä. Satulasepät valmistsivat ja huolsivat kaikki hevosajoneuvojen nahkaosat, valjaat, satulat, matka-arkut ja nahkalaukkujen ja salkkujen valmistusta. Vuosisadan vaihteessa teollistuminen alkoi kuitenkin jo muuttaa perinteistä ammattikuntaa. Pääasiallisena materiaalina oli kasvisparkittu naudannahka. Työ tehtiin kokonaan käsin käyttäen naskaleita, satulasepän naskalikoneita (luonnonharjaksilla tai langalla ompeluun), nahkaveitsiä (puolikuuveitsi) ja reikäpihtejä. Langan vahvike- ja suoja-aineena käytettiin pikilankaa.

Loppusointo

Satulaseppämestari Antti Holopainen oli yksi aikansa vaikuttavista käsityömestareista. Vaikka ala oli hiipumassa ja hän oli kohdannut vastoinkäymisiä urallaan. Hänen perintönsä tälle tarinalle on, että hän ymmärsi opiskelun merkityksen jälkipolville. Hän kannusti lapsiaan oppimaan uusia asioita yhteiskunnasta. Etsimään ammatteja, jotka kestäisivät ajan hammasta ja toisivat turvaa ja menestystä perheelle. Antti oppi ja opetti, että suvun tuki ja merkitys oli pidettävä aina mukana ja kova työ. Kuten hänen veljensä Mikko oli sanonut huutaessaan Antin liike- ja asuinkiinteistöt. “Työ jatkuu, Antti. Meidän suvussa ei luovuteta”.

Antin kuoleman jälkeen hänen verhoilu- ja satulasepänliikkeensä siirtyi Kaarlo Kannakselle. Perilliset kiittivät arvokasta yleisöä yli kolmen vuosikymmenen luottamuksesta ja suosittivat uutta omistajaa jatkamaan työtä Holopaisen talossa Koulukadulla. Kannas puolestaan lupasi jatkaa liikkeen perinteitä kunnollisella työllä ja kohtuullisilla hinnoilla – juuri niillä arvoilla, joihin Antti oli koko elämänsä uskonut. Suomen itsenäisyysaika oli alkanut synkin taisteluin. Eikä Antti aavistanut kuinka suuren uhrin hänen jälkipolvensa kantaisivat puolustaessaan tuota itsenäisyyttä talvi – ja jatkosodissa. Vanhimman pojan poika Fil.yo Vänrikki Matti A Holopainen s. 1922 kaatui 1944 Äyräpäässä. Myös Antin oma poika Lääkintäkapteeni, Arvo Kaleva Holopainen 1910-1943 menehtyi sodassa saamiinsa vammoihin. Nuorin pojista Veli Armas eli pitkän elämän aina 2000-luvulle ja vei suvun arvot nykypäivään. Poikien tarinat ovat kuin sinetit Antin ponnistuksille.

Suvun nousun jatkumo

Antin vanhimhasta pojasta Johannes Mikael Holopaisesta kerrotaan myöhemmässä luvussa.

Antin ajatus siitä, että lapsia tuli kannustaa oppimaan yhteiskuntaa ja sen lakeja, toteutui Mikon elämässä. Hänestä tuli lainkäytön osaaja, joka palveli eri puolilla Suomea — Viipurissa, Helsingissä ja Savonlinnassa. Suvun tarina jatkui hänen poikiensa kautta: Matti Antero antoi henkensä isänmaan puolesta, Pekka Juhani ja Raimo Antero rakensivat rauhan ajan Suomea. Näin satulaseppämestarin poika nousi sukunsa ensimmäiseksi oikeuden mieheksi — ja hänen kauttaan Antin perintö sai uuden muodon: työn ja sivistyksen liiton, joka kesti yli sukupolvien.

Välisoitto 4: Mikko

*Mikko Juhonpoika Holopainen (1866–1923), Kultaseppämestari.
Tämä käsityän mestari oli Savonlinnan ja Mikkelin yhteiskunnallinen vaikuttaja.*

Tämä tarina on täydellinen esimerkki suomalaisesta luokkakierrosta, jossa yhden miehen taito ja yritteliäisyys loivat perustan, jolta jälkipolvet ponnistivat yhteiskunnan huipulle.

Juuret Juuassa, oppivuodet ja muutto

Mikon koettelemukset alkoivat aivan syntymästä saakka. Kuten tiedämme vanhempien veljien ja sisaren kohdalla, isä oli kuollut 15 päivää ennen Mikon syntymää vesipöhhöön. Hän kasvoi äidin komennossa yhdeksän vuoden ikään ja sitten äidin poismenon jälkeen huoltovastuu jäi lähisuvulle.

Mikko lähti 16-vuotiaana Joensuuhun 1883. Siellä hän pyrki kultasepän apulaiseksi ja sai pestin. Hän oli varmaan aikuistunut nopeasti ja esiintyi luottamusta herättävästi. Siinä opissa hän sitten työskenteli vuoteen 1887 asti, jolloin hakeutui Heinolan käsityöläiskouluun kultaseppälinjalle. Heinolasta valmistuttuaan 1890 Mikko muutti Sääminkiin kultasepän lisäoppiin ja aloitti myöhemmin oman kultaseppäteollisuuden yhdessä veljensä Tahvon kanssa. Heidän tiensä erkanivat vuosiksi, kun Mikko suoritti kultaseppämestarin tutkinnon hyväksytysti 1896 ja perusti sitten oman kultasepän liikkeensä Mikkeliin 1899. Tuo mestaruus tunnettiin "vanhan polven käsityöläisenä", jolle työ oli kutsumus ja ruumiillinen työ kunnia-asia. Kultaseppämestarin arvo oli tuohon aikaan myös tae oman yritystoiminnan onnistumiseksi. Hän kävi hakemassa ammattioppia mm. Ruotsista parilla opintoreissulla. Eipä M. Holopainen turhaan Heinolaan lähtenyt ammattia hakemaan, koska sieltä löytyi myös puoliso **Fredrika Saarinen** (1866–1945) ja he avioituivat Heinolassa 1.6.1890. Fredrika oli kotoisin Jaalasta. Todennäköisesti koulut oli silloin molemmilta loppunut ja he pääsivät muuttamaan yhdessä. Heille syntyi 6 lasta, joista ensimmäinen lapsi 1891 Säämingissä. Kaikki muut 1894–1905 Mikkeliin.

Jo heti 1890 keuhkokuumeella, on Mikko Holopaisen ilmoituksia Savonlinna lehdessä, kultasepän töiden vastaanottamisesta, kohtuullista korvausta vastaan Salosen talossa. Hän aloittaa kunnallista vaikuttamista jo 1891, osallistumalla kunnallisvaaleihin, joissa hän sai 6 ääntä. 1893 hän hakee lainaa 2000 mk teollisuusrahastosta liiketoiminnan kehittämiseen. Kuten aiemmin mainitsin, hän koulutti myös veljensä Tahvon kultaseppäksi. He työskentelivät yhdessä 1894 saakka, jolloin Tahvo aloitti omaa liiketoimintaa. Mikko saa pronssisen mitalin näyttelyssä 1894 käsityötaidoistaan. Mikko on muuttanut perheineen Mikkeliin ja ilmoittelee Saimaa lehdessä 15.12.1893 ottavansa alan töitä vastaan kelloseppä Ollikaisen talossa.

Mikkelin "Käsityö ja Teollisuus" lehden muistokirjoitus valottaa hyvin erään vanhan polven käsityöläisen elämäntyötä, jossa yhdistyvät tinkimätön ammattitaito ja aktiivinen osallistuminen yhteiskunnalliseen päätöksentekoon. Holopainen oli yksi viimeisistä "vanhemman polven käsityöläisistä", jolle työ oli kutsumus. Hän sai siis kultaseppämestarikirjan 17. huhtikuuta 1896 annettuaan hyväksytyn työnäytteen. Tuo mestaruus on ollut hänen elämänsä yksi suurista kohokohdista ja tunnustuksista hänen arvokkaalle tiellensä orpopojasta, yhdeksi Mikkelin silmäätekeväksi vaikuttajaksi.

Hän oli asiantuntija monissa asioissa. Hän oli Mikkelin käsityöläisten- ja tehtailijain yhdistyksen puheenjohtaja (1902–1906) ja ennen sitä taloudenhoitajana pari vuotta. Hänen harrastuneisuuttaan ja osaamistaan arvostettiin niin korkealle, että hänet valittiin vuonna 1903 selvittämään osuuslainakassojen toimintaa. Tekstissä korostetaan, kuinka hän nosti "ruumiillisen työn kunniaan"

omalla esimerkillään ja ahkeruudellaan. Mikon tie Juuan orpopojasta Mikkelin kaupungin silmäätekeväksi oli poikkeuksellinen. Hänen elämäkertansa peilaa Suomen nousua ja ammattikuntalaitoksen merkitystä. Mikon isän kuolema juuri ennen pojan syntymää tarkoitti, että hän kasvoi torppariympäristössä ilman isähahmoa. Äidin kuolema Mikon ollessa 9-vuotias pakotti hänet itsenäistymään varhain. Tuo koettelemus teki hänestä sitkeän selviytyjän. Niin kuin kaikki neljä veljestä auttoivat toisiansa ja antoivat auliisti apunsa muillekin kanssa ihmisille. Mikko Juhonpoika Holopainen ei ollut vain kultaseppä, vaan hän hallitsi myös kelloalan. Hänen ammattitaitoaan kuvaa se, että hän koulutti useita oppipoikia, muun muassa serkkunsa **Antti Matinpoika Holopaisen**, mikä oli tyyppillistä suvun sisäistä osaamisen siirtämistä.

Yhteiskunnallinen persoona: Hän ei viihtynyt vain verstaalla. Valinta kaupunginvaltuustoon viisi eri kertaa, joista viimeisin hieman ennen Mikon kuolemaa, kertoo siitä, että häneen luotettiin talousasioissa ja kaupungin kehittämisessä. Hän oli mukana rakentamassa Mikkelin kunnallista infrastruktuuria aikana, jolloin kaupunki kasvoi voimakkaasti. Muistokirjoitus maalaa kuvan pidetystä ja sivistyneestä herrasmiehestä: Mikkoa kuvaillaan innostavaksi ja kannustavaksi, aina avuliaaksi, hienoksi persoonallisuudeksi. Valokuvan perusteella häntä voisi kuvailla myös kaukokatseiseksi, pitkäotsaiseksi ja tuuhea viiksiseksi, ulkomuodoltaan hyvin toimeentulevaksi ja arvovaltaisen oloiseksi herrasmieheksi. Hän harrasti nuorempana kuorolaulua ja soittamista, joten silläkin saralla taitoja riitti.

Ensimmäinen oma kultasepänliike Mikkeliissä

Mikko harjoitti kultasepän tointa, vuokrakiinteistöissä 1893 alkaen ja perusti Oman Kultasepänliikkeen Mikkeliin vuonna 1899. Liikkeen perustaminen ja 1896 hankittu Kultaseppämestarin kirja - tunnustus, nostivat hänet torpparin pojan, Mikkelin arvostetuksi käsityöläiseksi. Liike sijaitsi aivan Mikkelin ydín keskustassa. Mikolla oli erittäin laaja valikoima kulta- ja hopeaesineitä. Hän mainosti liikettään säännöllisesti paikallislehdissä. Tämä ilmoitus on vuodelta 1908 Mikkelin sanomissa. Ilmoituksessa pistää silmään myyjän kunnioitus ja arvostaminen. Kuten: Kultaseppä Holopainen "suosittaa arvoisalle yleisölle" ja "helpoilla ajanmukaisilla hinnoilla ". Mainoksen loppuosassa: "Tilauksia otetaan myös kiittolisuudella vastaan ". **Tässä lista Liikkeen tuotteita:** Kahvilusikat, kakkulapiot, sokeripihdit, Rintaneulat, korvakorut ja sormukset, Kellonperät ja hopeiset rasiat. **Tilaustyöt:** Juhlalliset mitalit ja muistolahjat paikallisille toimijoille. **Tunniste:** Esineissä usein leima **M.H.** tai **M. Holopainen**.

Holopaisen kortteli Porrassalmenkadulla Mikkeliissä

Mikkelin kaupunginmuseon arkistojen ja historiallisten karttojen perusteella voidaan paikantaa Holopaisen liiketoiminnan keskus. Holopaisten "liikeimperiumi" sijaitsi historiallisesti Porrassalmenkatu 15–17 tai sen välittömässä läheisyydessä. Kyseessä on Mikkelin ydín keskustan kortteli, joka on ollut kaupungin kaupallinen sydän. Tuossa samaisessa korttelissa toimi muitakin kauppaliikkeitä. Mikkelin historiaa valokuvissa näkyy pitkä puinen kortteli, jota sanotaan Holopaisten kortteliksi. Museon kuvissa esiintyvä "Holopaisen kulma" tai kortteli viittaa usein rakennukseen, jossa sijaitsi sekä kultasepänliike että mahdollisesti muita perheen yrityksiä. Mikon verstaaseen tuli Savonlinnasta 1911 hänen vanhempi veljensä Tahvo Holopainen. Veljekset toimivat osin yhteistyössä. Tahvo oli myös kultaseppä (Mikon opastama) ja liikemies.

(Mikkelin kaupunginmuseon valokuva-arkistoissa (jotka löytyvät osin myös Finna.fi-palvelusta hakusanalla "Mikkeli Porrassalmenkatu") on kuvia 1900-luvun alun puutaloista, joiden ikkunoissa näkyy kultasepänliikkeen kylttejä. Kortteli on myöhemmin kokenut suuria muutoksia, ja alkuperäiset puutalot ovat väistyneet nykyisten kivitalojen tieltä; mm. Kiinteistö Oy Sammonkulma).

Mikolla oli myös kiinteistösijoituksia. Aiemmin Antin kohdalla mainittu 12500 mk huutokauppa ostos, joka kohdistui Antin kauppa- ja asuntokiinteistöihin. Lisäksi jossain Otavan lähellä metsäkiinteistö. Sinne hän haki hevosmiehiä lehti-ilmoituksella. Ilmoitus Mikkelin sanomissa oli kutakuinkin seuraavanlainen: “Hevosmiehille on rajattomasti puunajoa omistamallani metsätalalla” sitten yhteydenotto pyyntö.

Kultaseppä Holopainen

fuosittaa
Arvoisalle yleisölle

Hyvin lajitellun varaston **Kulta-, Hopea-, Kusihopea- ja Nikkelita-**
varoita helpoilla ajanmukaisilla hinnoilla:

Kahwiserwisefjä, Kahwikeittioita, Tarjottimia, Leipä- ja Hedelmä-
oria, Syltti- ja Sallaattiaastioita, Woifäiliöitä, Woinveitfiä, Kirjoitus-
elineitä, Rynttelijalkoja, Höystätelineitä, Teelasin jalustimia, Lasten pi-
aria, Soppakauhoja, Sokeri- ja Soosilufikoita, Waate- ja Pääharjoja,
Ruoka-, Tee-, Syltti- ja Sinappilufikoita, Weitfiä, Kahvelia, Kihla-,
Ranta- ja Kiviformuksia, Nappia, Kannerenkaita, Silmälasia, Suomen-
vaakunnalla ja vapaamerkillä koristettuja rinta- ja rufettineuloja ynnä
nuita. Tilauksia otetaan myös kiitollisuudella vastaan. Valmistus
ropea, työ hyvä. Puhelin 164.

Al. Holopainen.

Mikko Holopaisen kädenjälki on kestänyt aikaa poikkeuksellisen hyvin. Vielä 2020-luvulla hänen valmistamia hopeaesineitä, erityisesti **hopealusikoita ja koristeellisia rintaneuloja**, liikkuu säännöllisesti nettihuutokaupoissa (**kuten Huuto.net ja Bukowski/Hagelstam**). Keräilijät arvostavat Holopaisen tuotteita niiden historiallisen arvon ja suomalaisen käsityöperinteen aitouden vuoksi. Erityisesti Mikkelin seudulla hänen liikkeensä tuotteet ovat säilyneet suvun perintökalleuksina sukupolvelta toiselle. Hopeiset pikarit, rasiat ja kelloihin liittyvät tarvikkeet, kuten kellonperät. Paikallisille seuroille ja kunnallisille toimijoille valmistetut mitalit ja muistolahjat. **Kuten tämä Karneolisormus.**

Figure 4: Taidonnäyte ja esimerkki tarkasta ja laadukkaasta työstä: Kultainen karneolisormus (1916) Materiaali: 18 karaatin kultaa (pitoisuus 750) Kivi: Karneoli Paino

6,90 g, halkaisija 21 mm. M. Holopaisen valmistajaleima. Mikkelin leima (jousi ja nuoli).
Pitoisuusleima: Hopeassa tyypillisesti 813H tai 13 L (luotileima), kullassa 18K tai 750.
Vuosileima: Esimerkiksi sormuksen vuosi 1916 merkitään leimalla N2. Huomio: Esine on säilynyt uudenveroisena yli sata vuotta, mikä kertoo poikkeuksellisesta laadusta.

Figure 5: Kävelykeppi ja seremoniamiekka 83, 94 cm. Mikko Holopainen vuosilta 1890–1923.

Helmi tyttären apteekkariperhe

Helmin vaiheet kerrotaan Putronniemen sukuhaaran luvussa P6.

Kultaseppäperinnön jatkaja

|Erkki Iivari Holopainen (1900-1976)

Kulta - ja Hopeaseppäoppias, kisälli. 13.1.1924 Mikkelin käsityöläisten ja tehtailijain yhdistyksen kokouksessa muistettiin kahta kultaseppäoppilasta kisällin kirjalla ja toinen heistä oli Erkki Iivari Holopainen. Oppinsa hän oli saanut isältänsä , Kultaseppämestari Mikko Holopaiselta. Hänestä kehkeytyi tunnollinen ja osaava käsityöläinen Mikon tarkan silmän valvonnassa. Erkki jatkoi isänsä perintöä yhdessä setänsä Tahvo Holopaisen nuoremman pojan, Reinon kanssa **Holopaisen korttelissa**, aina 1900-luvun lopulle.

Aarne Sakari

Nuorimman pojan vaiheista kerrotaan myöhemmässä luvussa.

Loppusointo

Mikko Juhonpoika Holopaisen elämä on kertomus suomalaisesta noususta, jossa käsityön taito, perheen yhteenkuuluvuus ja työn kunnia loivat perustan suvulle, joka jatkoi vaikuttamista tieteen, taiteen ja yhteiskunnan saralla. Hänen sormuksensa, hopealusikkansa ja mitalinsa eivät ole vain esineitä — ne ovat historian hiljaisia todistajia, jotka kertovat, että mestarin käden jälki voi kestää yli vuosisadan. Mikko oli vaikuttaja ja vakauttaja, sekä suvun "taloudellinen ankkuri", joka pelasti Antin talot, tuki ja koulutti Tahvon kultaseppäksi, sekä otti hänet perheineen, myöhemmin luokseen Mikkeliin. Antoi pohjan pojalleen Erkille ja Tahvon pojalle Reinolle jatkaa liikeideaansa ja käsityöperinnettä.

Tätä kirjoittaessa ja etsiessä tietoa veljeksistä - erilahteista, on saanut mielessään tuntea ylpeyttä siitä, että sukuumme on kuulunut heidän kaltaisiaan sitkeitä raatajia. Myös surra osaa heidän kohtaloistaan. Käsityöläisenä, yrittäjänä ja monissa yhteiskunnan aallokoissa seuloutuneena, voin

hyvinkin samaistua heidän persooniinsa. Jo pelkästään tästä sukuhaarasta voisi kirjoittaa vaikuttavan romaanin.

M. Holopaisen kultasepänliikkeen joulunäyttely, Mikkeli

|Vuoden 1908 joulunäyttely jutusta

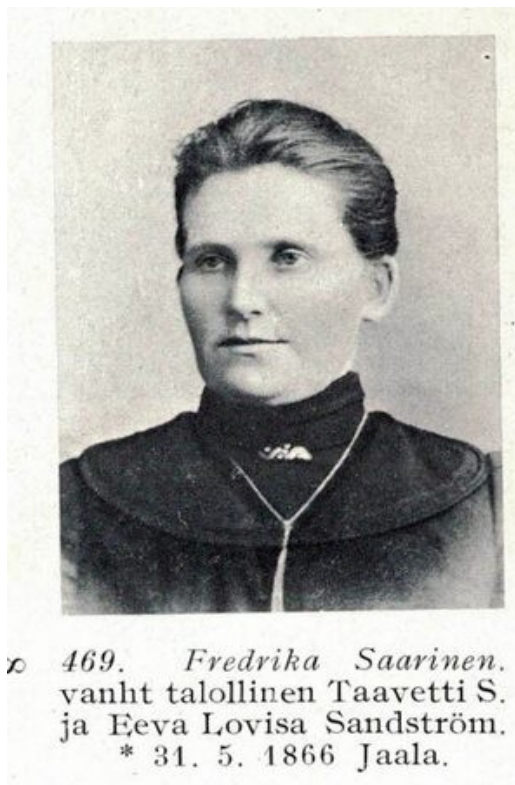
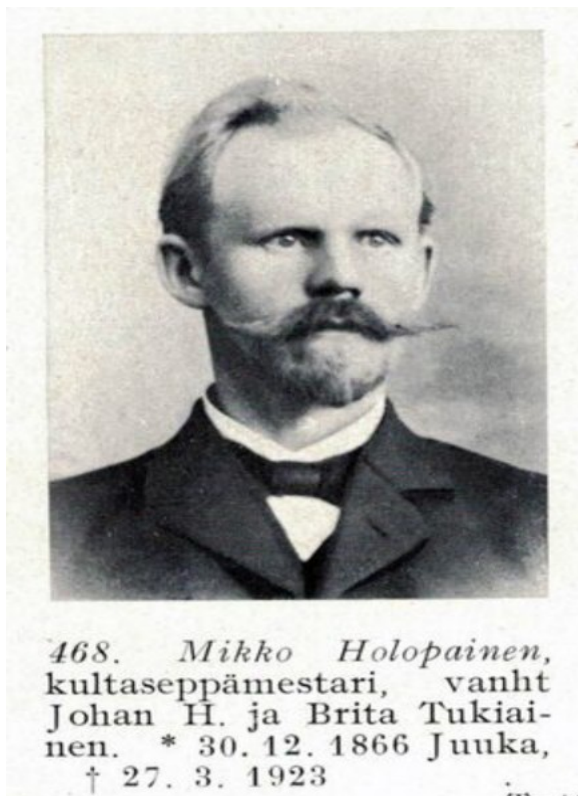
Kultaseppä M. Holopainen suosittaa arvoisalle yleisölle hyvin lajitellun varaston kulta-, hopea-, uusihopea- ja nikkeliteoksia. Lasisilmia liki- ja heikkonäköisille. Suomen vaakunalla ja vapaamerkillä koristettuja rinta- ja rusettineuloja ynnä muuta. **Huom! Hinnat helpot. M. Holopainen.**

Kauppa on täynnä kimaltavia kulta- ja hopeaesineitä, jotka sopivat joululahjoiksi: sormuksia, rintaneuloja, medaljonkeja, kellonperiä ja kalvosinnappeja — kaikki lasikansien alla hohtavina. Toisessa vitriinissä on huvittavia ja kauniita pöytähopeita: kahvilusikoita, hillolusikoita, sokeripihtejä ja monia muita esineitä, jotka eivät ole halpoja koristeita, vaan pysyviä muistolahjoja.

Suurimmat lasikaapit ovat täynnä viehättäviä kodin koriste-esineitä, jotka vetävät katseet puoleensa. Jokainen voi valita mieluisensa lahjan — ja muistaa käydä liikkeen pääjoulunäyttelyssä, joka on järjestetty viereiseen huoneeseen.

Keskellä lattiaa on pöytä, jolla loistaa hienoja hopeaesineitä: hedelmämaljoja, kannuja, voirasioita, veitsiä ja kahvilusikoita eri tarkoituksiin. Seinustoilla on tarjottimia, kahvi- ja kermakannuja, sokeriastioita sekä uusia hopea-, uusihopea- ja nikkeli tuotteita. Näyttelyn helmiä ovat kahvipannut ja teekannut, joita lämmitetään sprilampuilla — kaikki uusinta mallia.

Erityisen huomion saavat vastikään keksityt, kestävät metallipinnoitetut hopeanväriset esineet. **Älä jätä tätä arvokasta joulunäyttelyä näkemättä!**

Kultaseppä Mikko Holopainen.

Maalisk. 27 päivän aamuna kuoli Juvalla sydänhalvaukseen kultaseppämestari *Mikko Holopainen* vähän yli 56-vuotiaana.

Kultaseppä Mikko Holopainen syntyi Juuan pitäjässä joulukuun 30 p:nä 1866. Sieltä hän nuorena siirtyi kultaseppänoppiin Heinolaan ja toimien myöhemmin myöskin kultaseppänä Savonlinnassa. Täältä hän siirtyi Mikkeliin v. 1899 perustaen täällä oman kultaseppänliikkeen saaraavana vuonna. Tätä liikettä hän sittemmin harjoitti hyvällä menestyksellä kuolemaansa asti laajentaen sitä viime aikoina huomattavasti. Ammattiopintojaan hän täydensi

parilla opintomatkalla Ruotsiin. Hän olikin tunnettu eteväksi ammattimieheksi alallaan.

Liiketoimensa ohella riitti M. Holopaisella aikaa yleisempiinkin asioihin. Niinpä nähtiin hänet aina mukana raittiusväen riveissä, vapaaehtoisessa palokunnassa, ja parin vuoden aikana sen soittokunnassakin nuorempina vuosina. Mikkelin Käsityöläisten- ja Tehtailijain-yhdistyksen valtuustoon kuului hän aikoinaan pitemmän aikaa, toimien yhdistyksen rahastonhoitajana v. 1901 ja puheenjohtajana vv. 1902—06. Lisäksi hän oli järjestämässä yhdistyksen 20- ja 25-vuotisjuhlia sekä puuhaa-

massa yhdistyksen toimeenpanemina näytteilyjä. Erikoisesti mainittakoon vielä, että yhdistys valitsi hänet v. 1903 ottamaan selkoa osuuslainakassoista. Hänen harrastustaan ammattiopintoihin kuvaa osaltaan myöskin se, että hän huhtik. 17 p:nä 1896 sai yhdistykseltä suoritettuaan asianomaisen työnäytteen kultaseppämestarikirjan. Yleisempääkin luottamusta nauttineena valittiin hänet puolisenkymmentä eri kertaa jäseneksi kaupunginvaltuustoon, toimien siten valtuuston jäsenenä joukon toistakymmentä vuotta. Tässä ominaisuudessa on hän saanut ottaa osaa moniin valtuuston asettamiin komiteoihin ja valiokuntiin.

Kultaseppä Holopainen oli niitä enää harvoja vanhemman polven käsityöläisiä, jotka eivät ainoastaan työtänsä ja ammattiansa rakastaen siinä menesty, vaan myös sekä työinnollaan että aikansa harrastukset omistamalla omiksi harrastuksikseen ovat jättäneet jälkeensä arvossa pidetyn muiston ja saattaneet ruumiillisen työn kunniaan. Tunnettu oli myös hänen aina avulias, ystävällinen, hieno persoonallisuutensa.

Lähinnä jäivät poismennyttyä kaipaamaan puoliso ja lapset.

Välisoitto 5: Hans

*Johan "Hans" Edward Holopainen (1897–1941), Jääkärikapteeni.
Suvun soturin tie kahden Suomen rajalla*

Holopaisen tarinat lipuvat Juuan kaskivaarojen ja kalavesien kätköistä, taloista ja torpista, kaupunkien pajoihin ja työhuoneisiin. Siinä missä neljä orpoa veljestä - Juho, Tahvo, Antti ja Mikko - rakensivat käsillään uuden elämän nälkävuosien varjoista, heidän serkkunsa poika **Hans** rakensi uuden Suomen ase kädessään. Sama perintö - sitkeys, työ, taito ja rohkeus - vain eri aikakauden vaatimuksissa.

Juuret, jotka eivät katkenneet

Paavo Juhonpoika Holopaisen (1840–1894) 11-lapsinen perhe kantoi mukanaan Muuriaisniemen perintöä: ankaruutta, mutta myös luottamusta siihen, että elämä antaa, kun sitä itse kantaa. Kun vanhin poika Antti jäi kotitilalle, nuoremmat lähtivät etsimään omaa tietään. Paavon poika Juho Paavonpoika Holopainen (s. 1868) löysi tiensä Helsingin pitäjään, aloitti työmiehenä ja jatkoi liikemiehenä. Avioliitto Alma Josefiina Niemisen (os. Helenius) kanssa loi perustan uudelle kaupunkilaissuvulle.

Tähän perheeseen syntyi vuonna 1897 poika, joka imi mukaansa, sekä korprien sitkeyttä, että pääkaupungin uuden ajan sykettä.

Kahden maailman kasvatti

Johan Edward Holopainen kasvoi sortokausien kiristyvässä ilmapiirissä. Isän kertomukset Juuan korprien selviytymistaisteluista ja pojan koulutie Helsingin ruotsalaisissa oppilaitoksissa loivat ainutlaatuisen yhdistelmän: idän karheutta ja lännen sivistystä.

Ruotsinkielinen koulumaailma altisti nuoren miehen ajan radikaaleille virtauksille. Kun venäläinen alistussorto kohtasi länsimaisen vapaudenhanteen, Johanissa kypsyi päätös, joka muutti hänen elämänsä suunnan.

Lokakuussa 1915, vasta 18-vuotiaana, hän lähti salaa kohti Saksaa.

Hans Holbein – nimi, joka suojasi ja kantoi

Saksaan matkaaville jääkäreille annettiin salanimet. Johanista tuli Hans Edward Holbein — nimi, joka sopi saksalaiseen sotilasympäristöön ja jäi pysyväksi osaksi hänen identiteettiään. Palattuaan hän oli Hans.

Jääkäripataljoona 27 – tulikaste ja ammatti

Hans sijoitettiin Kuninkaallisen Preussin Jääkäripataljoona 27:n 2. komppaniaan. Kuri oli ankaraa, koulutus tinkimätöntä. Pian suomalaiset vapaaehtoiset olivat ensimmäisen maailmansodan itärintamalla:

- Misse-joen asemasodan hyytävässä hiljaisuudessa
- Riianlahden tuulisilla rannoilla
- Aa-joen talvisissa linjoissa
- Syksyllä 1917 Hans siirrettiin pioneerikomppaniaan ja suoritti Libaussa sotakoulun B-kurssin.

Korvenpojan sitkeydestä oli muovattu modernin sodankäynnin ammattilainen.

Itsenäisyys

|Helmikuu 1918 – hetki, jota varten oli eletty, Suomen vapauttaminen,

Hans saapui Suomeen salaisen komennuskunnan mukana. Maa oli ajautunut sisällissotaan. Hänet nimitettiin Pohjois-Hämeen rykmentin 1. komppanian päälliköksi, ja hän johti miehiään taisteluissa, joiden nimet jäivät historiaan: Kuhmoinen, Padasjoki, Asikkala, Anianpelto ja Lahti. Jo kesäkuussa 1918, vain 21-vuotiaana, hänet ylennettiin pataljoonan komentajaksi.

Mutta mitä tämä taistelu oikeastaan oli?

Tässä kohtaa tarina vaatii pysähdyksen.

Itsenäisyystaistelu oli irtautumista Venäjän vallasta - kyllä. Mutta se oli myös kamppailua siitä, millaiseksi Suomi syntyisi. Hansin sukupolvi ei taistellut vain rajasta, vaan suunnasta. He kantoivat harteillaan sekä vapauden että veljessodan taakan.

Tämä tekee hänen matkastaan yhtä aikaa sankarillisen ja ristiriitaisen -ja siksi inhimillisen.

Upseeri, urheilumies ja levoton sielu

1918 sodan jälkeen Hans jatkoi nuoren tasavallan armeijan rakentamista. Hän palveli valkoisessa kaartissa komppanianpäällikkönä ja pataljoonan urheilu-upseerina. Myöhemmin tie vei Viipurin rykmenttiin ja konekiväärikomppanioiden johtoon.

Vuonna 1922 hän erosi vakinaisesta palveluksesta kapteenina ja siirtyi suojeluskuntajärjestön palvelukseen. Hän toimi sotilasohjaajana ja aluepäällikkönä Lahdessa, Etelä-Hämeessä, Pohjois-Uudellamaalla ja lopulta Mikkelin suojeluskuntapiirissä - suvun vanhoilla mailla.

Hansin yksityiselämä oli yhtä dynaamista kuin aikakausi: kolme avioliittoa viestivät miehestä, joka eli täysillä eikä pelännyt muutoksia. Voihan olla, että hän oli kiinnostava myös naisten keskuudessa, kun oli urheilullinen ja komea, mutta tuskin oli viekoiteltavissa. Vuonna 1929 hän lähti ulkomaille opiskelemaan, ja palattuaan 1935 hän siirtyi liike-elämään Suomalaisen puuasiamies Oy:n palvelukseen.

1939 Venäjä haki jälleen revanssia Suomesta. Alkoi talvisota, taas tuli tarve sotureille käydä isänmaan turvaksi rajoillemme. Talvisota palvelus päättyi häneltä 30.6.1940. Hän ehti vielä kerran avioliittoon 1941, mutta se jäi lyhyeksi, kun jääkärikapteenin soitot loppuivat tapaturman ja sairauden seurauksena.

Loppusoiitto

Hans Edward Holopainen kuoli 22. heinäkuuta 1941, Jatkosodan ratkaisutaistelujen alkaessa. Velvollisuudentunto ei ollut kadonnut - vanha soturi olisi varmasti ollut valmis vielä kerran.

Kun katsoo tätä Holopaisten sukuhaaraa Juuan Nunnalahden kyntäjistä Helsingin liike-elämään ja Saksan rintamille, voi nähdä pienen kansakunnan suuren nousun. Kultasepät loivat taloudellista perustaa. Satulasepät rakensivat arjen kestävyyttä. Ja Hans Edward Holopaisen kaltaiset jääkärit piirsivät rajat, joiden sisällä tuo kaikki oli mahdollista.

He kohosivat kaksipäisen kotkan varjoista eturiviin - omalla sitkeydellään.

Figure 6: Jääkärikapteeni Hans Holopainen (1897-1941). Sotapolut teoksesta

Yhteiskunnallinen rakentaja

*Kultaseppä Mikko Holopaisen nuorin poika Aarne Sakari
Holopainen (1905–1955)*

Suvun yhteiskunnallinen rakentaja Aarne Sakari Holopainen edusti perheen uutta sukupolvea, joka siirtyi perinteisestä käsityöläisammattista akateemisemmalle ja hallinnolliselle uralle. Vaikka isä-Mikko oli "vanhan polven käsityöläinen", poika Aarne suuntasi finanssialalle. Aarnen merkitys tälle tarinalle on, että Aarne edustaa suvun sosiaalista nousua; mestarin pojasta tuli finanssialan vaikuttaja, mikä kertoo suomalaisen yhteiskunnan murroksesta ja koulutusmahdollisuuksista 1900-luvun alkupuolella Suomen itsenäistyttyä. A. Holopaisen aikuisajan oli kokonaisuudessaan Suomen itsenäisyyden ensimmäisiä vuosikymmeniä

Tässä on Aarnen elämänvaiheista ja perheestä:

Aarne syntyi Mikkelissä 1905 kuusilapsisen perheen kuopuksena. Hän kasvoi Porrassalmenkadun liikekorttelissa, jossa kultasepänverstas ja perheen koti sijaitsivat. Isänsä Mikon kuollessa vuonna 1923 Aarne oli vasta 17-vuotias. Hän ehti kuitenkin saamaan isänsä ja koulun opetuksen. Sisarusarjan nuorimpana hänellä oli mahdollisuus keskittyä opintoihin, kun vanhemmat sisarukset ja äiti-Fredriika kantoivat päävastuun perheen liiketoimista isän kuoleman jälkeen. Hän haki myös talous- ja liikkeenhoito-oppia. Aarne siirtyi hallinnolliselle alalle ja toimi pankinjohtajana Rautalammilla.

Ura pankinjohtajana Rautalammilla

Pankinjohtaja oli kirkkoherran ja nimismiehen ohella pitäjän keskeisimpiä vaikuttajia. Kuten isänsä Mikkelissä, myös Aarne oli todennäköisesti aktiivinen paikallisissa riennoissa ja luottamustehtävissä, vaikka hänen uransa jäikin traagisen lyhyeksi. Hän avioitui Kerttu o.s. Pylkkäsen (s. 15.11.1912, k. 2.12.1982) kanssa. Perheeseen syntyi lapsia, jotka varttuivat Rautalammilla. Isän varhainen kuolema jätti perheen raskaan menetyksen äärelle, sillä lapset olivat tuolloin vielä nuoria tai vasta itsenäistymässä. Aarne kuoli vain 49-vuotiaana 22.6.1955. Hänet on haudattu Rautalammin kirkkomaalle. Samassa haudassa lepää myöhemmin kuollut puoliso Kerttu. Aarnen varhainen poismeno oli suuri menetys suvulle, mutta hän ehti nähdä suvun nousun torpparitasolta yhteiskunnan huipulle – isän mestarinkirjasta poika Aarne nousi pankinjohtajaksi - symbolina suvun siirtymisestä käsityön maailmasta hallinnolliseen ja akateemiseen Suomeen.

Satulasepän poika varatuomari

Johannes Mikael "Mikko" Holopainen (1893–1970)

Antin vanhin poika Johannes Mikael "Mikko" Holopainen syntyi 7. joulukuuta 1893 Savonlinnassa, aikana jolloin isänsä satulaseppämestarin työpaja oli kaupungin käsityöläiselämän sydän. Hänet kastettiin 7. tammikuuta 1894, ja kummeina toimivat kauppias J. Salonen, rouva E.C. Hellman, lyseolainen A.R. Koivisto ja neiti S.S. Muhonen — merkki siitä, että perhe oli jo liittymässä Savonlinnan sivistyneistöön.

Konfirmaatio vuonna 1911 vahvisti nuoren miehen tien oppineisuuteen. Ylioppilaaksi päästyään Mikko siirtyi Viipuriin, missä hän auskultoi hovioikeudessa vuonna 1916 ja sai myöhemmin varatuomarin arvon. Hän toimi Savonlinnassa vt. pormestarina Viipurin hovioikeuden vahvistamana — tehtävä, joka kuvasti hänen asemaansa yhteiskunnan luottamushenkilönä ja lain miehenä.

Vuonna 1916 Mikko avioitui Irene Matilda Juusosen (1887–1934) kanssa. Heidän poikansa Matti Antero Holopainen syntyi 3. kesäkuuta 1922 ja seurasi isänsä esimerkkiä opintielle: filosofian ylioppilas Helsingin suomalaisesta lyseosta (1942), vänrikki ja joukkueenjohtaja. Sodan viimeisissä taisteluissa Äyräpäässä 26. kesäkuuta 1944 Matti kaatui — samana päivänä, kun Mikon toinen poika Pekka Juhani syntyi. Tämä kohtalon yhteensattuma on kuin historian sinetti: yksi elämä päättyy, toinen alkaa.

Irene Juusosen kuoltua 8. toukokuuta 1934, Mikko solmi toisen avioliiton Pirkko Melina Mikkolan (1913–1992) kanssa. Heille syntyivät pojat Pekka Juhani (1944–2019) ja Raimo Antero (1945–2019).

Mikko kuoli 11. huhtikuuta 1970 Helsingissä ja hänet haudattiin Savonlinnaan, sinne mistä hänen tarinansa alkoi — isänsä Antin kaupungin rinteille, joilla käsityöläisen ja oppineen maailmat kohtasivat.

Pielisjärven talvikäräjät 1699

Riitta Sorjonen vastaan Lemetti Saarelainen – kuvitteellinen oikeudenkäynti kärjäkirjojen pohjalta.

Pielisjärven talvikäräjät pidettiin kylmänä tammikuun päivänä, jolloin pakkaneen oli niin pureva, että pärevalotkin rätisivät tavallista kovemmin. Käräjätuvan seinähirret olivat huurteessa, ja lattialankkujen alla tuntui kuin maa olisi jäätynyt kivikovaksi.

*Tuvan ovi avautui, ja sisään astui **Riitta Sorjonen**, musta huivi tiukasti sidottuna leukansa alle. Hän ei ollut pitkä nainen, mutta hänen ryhtinsä oli sellainen, että hän näytti täyttävän koko tuvan. Hänen takanaan seisoivat hänen kaksi lastaan – Pekka-vainajan orvot – jotka puristivat äitinsä hameenhelmaa.*

*Hetkeä myöhemmin sisään astui **Lemetti Holopainen**, Riitan uusi aviomies. Hän oli kookas, leveäharteinen mies, jonka kasvoissa näkyi vuosien kaskenpoltto ja metsästys. Hän ei ollut tottunut puhumaan oikeudessa, mutta tänään hänen oli pakko.*

*Sitten ovi kävi uudelleen. Sisään astui **Lemetti Saarelainen**, lasten verisukulainen ja holhooja. Hänen turkiksensa oli paksu ja hänen katseensa terävä – kuin mies, joka oli tullut voittamaan, ei sopimaan.*

Käräjätupa hiljeni.

Tuomarin ääni kaikui kuin kirveen isku

Tuomari, vanha ja arvovaltainen mies, selasi lakikirjaa, jonka sivut olivat savun kellastamat.

”Seuraava asia: Kuhnustan tilan hallinta. Osapuolet: Riitta Sorjonen, hänen uusi aviomiehensä Lemetti Holopainen... ja lasten holhooja Lemetti Saarelainen.”

Hän nosti katseensa.

”Kuka puhuu ensin?”

Riitta astuu esiin

Riitta Sorjonen astui keskelle tupaa. Hänen äänensä oli kirkas ja vakaa.

”Minä puhun. Olen Kuhnustan emäntä ja Pekka Tervosen leski. Tämä tila on minun ja lasteni perintöä. Lemetti Holopainen on tehnyt työtä tilan eteen, mutta ilman sopimusta hänellä ei ole oikeutta määrätä kylvöistä tai sadosta.”

Hän katsoi tuomaria suoraan silmiin.

”Minä en aio menettää lasteni perintöä.”

Lemetti Saarelainen hyökkää sanoilla

Holhooja astui esiin, turkisviitta harteillaan.

”Minä vaadin oikeutta orvoille”, hän sanoi kovalla äänellä. ”Tämä mies—” hän osoitti Holopaista —on tullut taloon ja ottanut vallan. Hän on estänyt kylvöt, ottanut karjan hoitoonsa ja käyttänyt tilaa kuin se olisi hänen.”

Hän kääntyi Riittaan.

”Sinä olet leski, mutta laki ei anna sinulle oikeutta luovuttaa lasten perintöä vieraalle miehelle.”

Riitta puri huultaan, mutta ei vastannut. Hän tiesi, että seuraava puhuja olisi hänen miehensä.

Lemetti Holopainen – hiljainen mies, joka puhuu vain kun on pakko

Lemetti astui esiin. Hän ei korottanut ääntään. Hän ei osoitellut. Hän vain puhui.

”Minä en ole estänyt mitään”, hän sanoi. ”Olen pitänyt tilan hengissä.”

Hän katsoi tuomaria, sitten holhoojaa.

”Kun tulin Kuhnustaan, pellot olivat hoitamatta. Navetassa oli yksi lehmä. Verot olivat rästissä. Minä olen kyntänyt, kylvänyt, korjannut aidat ja maksanut kruunun saatavat.”

Hän kääntyi Riittaan päin.

”Minä en ole tullut viemään mitään. Olen tullut pitämään tämän perheen elossa.”

Tuvassa vallitsi hiljaisuus.

Tuomarin päätös – laki ja kohtalo kohtaavat

Tuomari selasi lakikirjaa. Pärevalot heijastuivat sen kuluneisiin sivuihin.

”Kuningas Kaarle XI:n uusi asetus määrää”, hän sanoi hitaasti, ”että lesken uusi aviomies voi ottaa tilan hoitoonsa, jos hän vastaa kruunun veroista ja pitää lapset elossa.”

Holhooja jännittyi.

”Mutta lasten perintö?” hän kysyi.

Tuomari nosti kätensä.

”Sato jaetaan tasan. Lemetti Holopainen saa hallita tilaa. Hän saa korvauksen työstään. Mutta lasten oikeudet turvataan.”

Hän kopautti pöytää.

”Sopimus on pysyvä ja vahva.”

Riitta ja Lemetti – hiljainen liitto vahvistuu

Kun väki alkoi poistua tuvasta, Riitta jäi ovensuuhun. Lemetti pysähtyi hänen viereensä.

”Minä en tullut tänne riitelemään”, hän sanoi hiljaa. ”Tulin pitämään sinut ja lapset hengissä.”

Riitta katsoi häntä pitkään. Sitten hän nyökkäsi.

”Sitten tee se”, hän sanoi. ”Mutta muista – tämä tila ei ole sinun. Se on meidän.”

Lemetti nyökkäsi. Hän tiesi sen. Ja hän tiesi myös, että tästä päivästä lähtien hänellä oli paikka Kuhnustan vaaralla – ei verisukulaisena, vaan miehenä, joka oli valmis kantamaan vastuun.

Perhetaulut

TAULU 1

I Matti Holopainen, Talollinen, s. noin 1545 Ritoniemi, k. Katoaa Venäjälle. Matti Lemetinpoika lähti perheineen, veljiensä Antin ja Lemetin, sekä heidän poikiensa kanssa Ritoniemeltä vero voutia ja nälkää karkuun vuonna 1601 Täyssinärajan yli Liperiin. Matti, Antti ja Lemetti, sekä Lemetti Matinpoika katoavat kirjoista. Sieltä palasi myöhemmin vuonna 1610 Lemetti ja Matti Antinpojat perheineen ottamaan haltuun autioitunut sukutila, vanhimman pojan poikina. Matti Lemetinpoika Holopainen on Kuhnustan sukuhaaran kantaisä.

Puoliso: NN,.

Lapset:

Lemetti Holopainen, s. noin 1575 Ritoniemi.

Tauluun 2.

Olli Holopainen, s. 1580 Ritoniemi.

Tauluun 23.

TAULU 2

II Lemetti Matinpoika Holopainen, Talollisen poika, s. noin 1575 Ritoniemi, k. ennen ennen 1637 Liperi. Lemetti Matinpojasta viimeistään alkaa niinsanottu Kuhnustan sukuhaara, joka ulottuu meidän päiviimme saakka. Lemetti oli jo aikamies ja perheellinen, kun lähtö Ritoniemestä tuli. Hänestä tuli se ensimmäinen uudisraivaaja syvälle Sotkuman korpeen, ettei vouti ja vihollinen heti tavoittaisi.

Puoliso: **NN Holopainen**,.

Lapset:

Lemetti Holopainen, s. noin 1600 Ritoniemi.

Tauluun 3.

TAULU 3

III Lemetti Lemetinpoika Holopainen, Talollinen Sotkuma, Liperi, s. noin 1600 Ritoniemi, k. noin 1645 Käsämä. Lemetti Matinpoika Holopainen, joka ilmestyy Käkisalmen läänin maakirjoissa vuosina 1637 ja 1642 Sotkumassa, lähellä nykyistä Polvijärveä ja Höytiäisen rantoja. Sitten hieman idempänä Käsämässä 1645, mainitaan poppulina. (Määritys Sukuhistoriakirja Taulu II, Pohjoinen ryhmä). 36 vuotta menee ennenkuin heidän reittinsä tulee kirjoissa näkyviin. Lemetti on ollut vauva tai ainakin hyvin pieni poika vielä vuonna 1601. Isä Lemetti Matinpoika oli jo hyvänmatkaa kolmannella kymmenellä. Lemetti Lemetinpojallakin on vain yksi poika, Antti Lemetinpoika s. n. 1635 Sotkumassa. Lemetillä

lienee ollut jo jonkinlainen talo koska hänet talollisten kirjoista löytyy.

Puoliso: NN,.

Lapset:

Antti Holopainen, s. n. 1635 Sotkuma, Liperi.

Tauluun 4.

TAULU 4

IV Antti Lemetinpoika Holopainen, Talollinen Kontiolahti, s. n. 1635 Sotkuma, Liperi. Antti Lemetinpoika löytyy sitten myöhemmin ja hänen kaksi poikaansa Lemetti ja Antti. Antista syntynyt 1635 alkaa sitten muotoutua laajempi sukuhaara Kuhnustan, Juuan ja Kantosyrjän seuduille, heti Joensuun yläpuolelle. Nuo seudut kuuluivat laajasti Liperin alueeseen. Stolbovan rauha oli solmittu ja ratifioitu 1618 näyttävin menoin. Kuninkaan valta ulottui nyt pitkälle karjalaan, Inkeri ja Käkisalmen lääni tulivat sopimuksessa Ruotsille. Kruunu halusi tietenkin laajentaa asutusta ja työntää talonpoikia idemmäksi verovapausporkkanoilla. Siinäpä sitten Anttikin talonpojaksi alkoi, kun vaurautta ja ihmisiä oli alkanut seutukunnalle kertyä. Olihan Antti Lemetinpoika jo ennestään vanhaa talonpoikaista sukua ja äitinsä hoteissa varttui tomeraksi mieheksi. Kaitpa oli jo 10 vuotiaaksi saakka kasvaessa ehtinyt saada muistiinsa myös isä Lemetin oppeja. Pohjois-Karjala on hyvin vaaraista maisemaa ja se soveltui hyvin tuon ajan kaskiviljelyksiin. Kalaisia vesiä ja muuta riistaa oli runsaasti, sekä rauhaisemmat olosuhteet ja verovapaus. Ne takasivat toimeentuloa ja vaurastumista. Anttikin perusti perheen. Vielä Kontiolahdella ollessa syntyi esikoispoika Lemetti 1662. Tuon ajan mukaan sai nimensä isänisältä. Muutama vuosi myöhemmin toinen poika 1665, joka sai nimensä isänsä mukaan Antti.

Puoliso: NN,.

Lapset:

Lemetti Holopainen, s. 1662 Kontiolahti.

Tauluun 5.

Antti Holopainen, s. 1665 Kontiolahti.

Tauluun 16.

TAULU 5

V Lemetti Antinpoika Holopainen, Talollinen Kuhnusta, s. 1662 Kontiolahti, k. 24.12.1737 Kuhnusta, Juuka. Lemetti Antinpoika Holopainen syntyi ja kasvoi Kontiolahdella. Lemetti avioitui lesken Riitta Sorjosen kanssa ja muutti Kuhnustaan. Heti häiden jälkeen Lemetti joutui kärejille

perintötilan hallinnasta.

”Klemetti Saarelainen Kontiavaarasta esitti oikeudelle, että hän lähisukulaisena on ottanut hoitaakseen Pekka Tervosen kahden lapsen holhouksen, ja valitti Klemetti Holopaisesta Ahmovaarasta, joka on ottanut lasten äitipuolen vaimokseen ja hallitsee nyt kyseistä tilaa. Koska osapuolet päätyivät keskenään sellaiseen sovintoon, että Saarelainen saa lasten puolesta puolet sadon tuotosta - vastineeksi siitä, että hän suorittaa suhteellisen osuuden veroista ja toimittaa puolet siemenviljasta, sekä siitä, että Holopainen saa asianmukaisen korvauksen tekemästään työstä ja omasta kylvöstään, ja myös papistolle kuuluvat saatavat vähennetään kokonaissadosta ennen sen jakoa, niin tämä heidän tekemänsä sopimus tuomittiin täten pysyväksi ja vahvaksi, perusteena Kuninkaallisen Majesteetin asetus laajojen oikeusjuttujen lyhentämisestä ja sen 23. kohta.”

1. puoliso: Vihitty 1699 Ahmovaara, Juuka **Riitta Sorjonen**, s. 1661, k. 1731 Kuhnusta, Juuka. Riitta Sorjonen on Pekka Tervosen leski. Tuosta liitosta jäi puoliorvoiksi kaksi lasta, joiden huoltajuuden oli ottanut Lemetti Saarelainen. Saarelainen syytti käräjillä Riitan uutta miestä Lemetti Holopaista, lasten perinnön viemisestä. Lemetti Saarelainen joutui lopulta lyömään sovinnon kättä Lemetti Holopaisen kanssa ja asia vahvistettiin kirjoihin.

Lapset:

Antti Holopainen, s. 1700 Kuhnusta, Juuka.

Tauluun 6.

Anna Katariina Holopainen, s. 1699

Ahmovaara, Juuka. Tyttären nimi ongelma. Vuoden 1699 tiedoissa mainitaan Anna-tytär, josta ei ollut myöhempiä tietoja. Vuoden 1732 perunkirjassa tyttären nimeksi kirjataan Catarina (Katariina), ja hänen kohdallaan lukee "gift" eli naimisissa. Anna on siis saattanut kuolla lapsena, tai kyseessä on sama tytär, jonka nimi on papinkirjoissa muuttunut Anna Katariina tai ollut toisinpäin. Joka tapauksessa tytär eli ja oli naimisissa vuonna 1732. (Riitta Sorjosen perunkirjat).

2. puoliso: Vihitty 10.9.1732 Kuhnusta, Pielisjärvi **Liisa Sutinen**, s. 1684, k. 5.4.1762 Ahmovaara.

TAULU 6

VI Antti Lemetinpoika Holopainen, s. 1700 Kuhnusta, Juuka, k. 30.7.1770 Kuhnusta Ahmov., Pielisjärvi. Antti Lemetinpoika Holopainen, talollinen Kuhnusta, Juuka. Hänet on merkitty "myndig" eli täysikäiseksi. Hän oli tuolloin 32-vuotias ja selvästi valmis ottamaan tilan isännöyden virallisesti haltuunsa, kun isä-Lemetti (jo 70-vuotias

vanhus!) oli aloittamassa uutta avioliittoa nuoremman Liisan kanssa. Tämä Kuhnustan tila, jonka hallinnasta Lemetti Holopainen taisteli vuonna 1699, päättyi siis perunkirjan myötä puhtaasti Antti-pojan perinnöksi ja tulevaksi asuinpaikaksi isän kuoleman jälkeen vuonna 1737.

Puoliso: Vihitty 7.3.1731 Kuhnusta **Marketta Kortelainen**, s. 1708, k. 18.4.1774 Pielisjärvi.

Lapset:

Riitta Holopainen, s. 4.2.1734 Pielisjärvi.

Tauluun 7.

Antti Holopainen, s. 12.4.1737 Kuhnusta, Pielisjärvi. *Tauluun 8.*

Juliana Holopainen, s. 25.9.1742 Kuhnusta Ahmov., Pielisjärvi. *Tauluun 14.*

TAULU 7

VII Riitta Antintytär Holopainen, s. 4.2.1734 Pielisjärvi, k. 14.6.1803 Puso, Pielisjärvi.

Puoliso: Vihitty 8.2.1758 Pielisjärvi **Martti Hiltunen**, s. 7.6.1734 Puso, Pielisjärvi.

Lapset:

Kaisa (Carin) Hiltunen, s. 3.4.1759 Puso, Pielisjärvi.

Martti (Mårten) Hiltunen, s. 2.5.1761 Puso, Pielisjärvi.

Margeta Hiltunen, s. 11.6.1765 Puso, Pielisjärvi.

Anna Hiltunen, s. 3.6.1769 Puso, Pielisjärvi.

TAULU 8

VII Antti Antinpoika Holopainen, Talollinen, s. 12.4.1737 Kuhnusta, Pielisjärvi, k. 18.6.1791 Juuka.

Puoliso: Vihitty 26.12.1758 Kuhnusta, Pielisjärvi **Elina Nevalainen**, s. 1736, k. 1812.

Lapset:

Antti Holopainen, s. 2.12.1759 Kuhnusta, Pielisjärvi. *Tauluun 9.*

Marketta Holopainen, s. 17.1.1763 Kuhnusta, Pielisjärvi. *Tauluun 10.*

Anna Holopainen, s. 18.8.1765 Kuhnusta, Pielisjärvi. *Tauluun 11.*

Sigrid Holopainen, s. 14.5.1768 Kuhnusta, Pielisjärvi.

Elin Holopainen, s. 27.8.1770 Kuhnusta, Pielisjärvi. *Tauluun 12.*

Pekka Holopainen, s. 6.5.1773 Kuhnusta, Pielisjärvi, k. 29.6.1791 Kuhnusta, Juuka.

Juho Holopainen, s. 25.6.1776 Kuhnusta, Pielisjärvi. *Tauluun 13.*

TAULU 9

VIII Antti Antinpoika Holopainen, s.

2.12.1759 Kuhnusta, Pielisjärvi, k. 2.7.1817 Kuhnusta, Juuka.

Puoliso: Vihitty 12.2.1792 Kontiolahti **Helena Hiltunen**, s. 6.1.1771 Martonvaara, Liperi, k. 1831 Kontiolahti.

TAULU 10

VIII Marketta Antintytär Holopainen, s. 17.1.1763 Kuhnusta, Pielisjärvi, k. 10.7.1820 Nunnalahti, Juuka.

Puoliso: **Taneli Louhelainen**, s. 25.4.1765.

TAULU 11

VIII Anna Antintytär Holopainen, s. 18.8.1765 Kuhnusta, Pielisjärvi, k. 17.8.1854 Juuka.

1. puoliso: **Reittu Grön**, s. 5.9.1764 Pielisjärvi, k. 15.3.1792 Juuka.

2. puoliso: Vihitty 6.4.1794 Juuka **Antti Timonen**, s. 12.2.1771 Paalasmaa, Pielisjärvi, k. 12.6.1839 Juuka.

TAULU 12

VIII Elin Antintytär Holopainen, s. 27.8.1770 Kuhnusta, Pielisjärvi.

Puoliso: **Heikki Hiltunen**, s. 22.5.1758.

TAULU 13

VIII Juho Antinpoika Holopainen, Talollinen. Kuhnusta 4, Juuka, s. 25.6.1776 Kuhnusta 4, Pielisjärvi, k. 1.12.1808 Kuhnusta 4, Juuka. Juho Juhonpoika Holopainen (1806-1968) syntynyt Kuhnusta 4, Juuka jää puoli orvoksi 2 vuotiaana, kun isä Juho Antinpoika Holopainen (1776-1808) kuolee. Lisäksi hänellä on sisar Elina 5 vuotta, Veljet Maunu 9 vuotta ja Antti 7 vuotias. Vanhemmat veljet kuolevat seuraava vuoden marraskuussa muutaman päivän välein tautiin. Vain Juho ja Elina selviävät aikuisikään.

Puoliso: **Sikke Honkanen**, s. 21.2.1778 Kylänlahti, Pielisjärvi, k. 21.11.1862 Nunnalahti, Juuka.

TAULU 14

VII Juliana Antintytär Holopainen, s. 25.9.1742 Kuhnusta Ahmov., Pielisjärvi, k. 16.5.1829 Kuora, Pielisjärvi.

Puoliso: Vihitty 22.3.1767 Polvijärvi **Matti (Matts) Sarkkinen**, s. 27.3.1741 Lieksa, k. 24.2.1804 Kuora, Pielisjärvi.

Lapset:

Juho (Johan) Sarkkinen, s. 18.3.1768

Kuorankylä, Pielisjärvi. *Tauhuun 15.*

Elina Sarkkinen, s. 22.7.1770 Kuorankylä,

Pielisjärvi.

Antti (Anders) Sarkkinen, s. 16.8.1772

Kuorankylä, Pielisjärvi.

Anna Sarkkinen, s. 18.3.1775 Kuorankylä, Pielisjärvi.

Margeta Sarkkinen, s. 30.9.1776 Kuorankylä, Pielisjärvi.

Siiri (Sigrid) Sarkkinen, s. 9.4.1778

Kuorankylä, Pielisjärvi.

Matti (Matts) Sarkkinen, s. 15.6.1780

Kuorankylä, Pielisjärvi.

Agneta Sarkkinen, s. 31.12.1783 Kuorankylä, Pielisjärvi.

TAULU 15

VIII Juho (Johan) Sarkkinen, s. 18.3.1768 Kuorankylä, Pielisjärvi.

Puoliso: **Valpuri Tykkyläinen**, s. 1.10.1771 Pielisjärvi Kuora.

TAULU 16

V Antti Antinpoika Holopainen, s. 1665 Kontiolahti, k. Liperi.

Puoliso: NN,.

Lapset:

Antti Holopainen, s. 1695 Patsonvaara, Kitee.

Tauhuun 17.

TAULU 17

VI Antti Antinpoika Holopainen, s. 1695 Patsonvaara, Kitee, k. 12.7.1755 Kantosyrjä, Kiihtelysvaara. Mainitaan itsellisenä Patsonvaarassa 1724, sitten Uusikylässä, ja vuodesta 1745 Kantosyrjässä.

Puoliso: **Silja Tolonen**,.

Lapset:

Antti Holopainen, s. 24.5.1732 Palo.

Tauhuun 18.

Matti Holopainen, s. 1734 Palo. *Tauhuun 20.*

Simo Holopainen, s. 12.1.1736 Uusikylä.

Tauhuun 21.

TAULU 18

VII Antti Antinpoika Holopainen, s. 24.5.1732 Palo, k. 6.5.1771 Kantosyrjä.

Puoliso: Vihitty 31.1.1753 Tohmajärvi **Beata Kallentytär Tikkanen**, s. 1734 Tohmajärvi, k. 19.5.1787.

Lapset:

Antti Holopainen, s. 18.11.1770 Kantosyrjä.

Tauhuun 19.

TAULU 19

VIII Antti Holopainen, s. 18.11.1770
Kantosyrjä, k. 5.2.1819.

Puoliso: **Maria Muttonen**, s. 8.5.1765, k. 1822.

TAULU 20

VII Matti Antinpoika Holopainen, s. 1734
Palo.

Puoliso: Vihitty 29.2.1756 Kantosyrjä **Susanna Pirinen**, s. 1739.

TAULU 21

VII Simo Antinpoika Holopainen, s. 12.1.1736
Uusikylä, k. 29.5.1770 Kantosyrjä.

Puoliso: Vihitty 21.6.1760 **Kaisa Tuhkanen**, s. 1720.

Lapset:

Antti Holopainen, s. 27.3.1761 Kantosyrjä.

Tauluun 22.

TAULU 22

VIII Antti Simonpoika Holopainen, Sotilas, s. 27.3.1761 Kantosyrjä, k. 14.5.1828 Loukunvaara.
Sotilas 84 Kuopion komppaniassa. Eli Feld.

Puoliso: **Maria Hyvärinen**, s. 1764.

TAULU 23

II Olli Matinpoika Holopainen, s. 1580
Ritoniemi.

Puoliso: NN,.

Lapset:

Yrjö Holopainen, s. n.1605.

Holopaisten sukukirja I: Pohjoinen sukuryhmä

Sisällysluettelo

Esipuhe

Sisällysluettelo

I. YHTEINEN OSA

Johdanto

Ritoniemi

Holopainen suku

Holopaisten sukututkimus

II. POHJOISEN SUKURYHMÄN PÄÄHAARAT

P0 Kantatalo Ritoniemessä

P1 Antti Lemetinpoika, Ritoniemi

P2 Mikko Lemetinpoika, Ohtaanniemi

P3 Lemetti Lemetinpoika, Ritoniemi ja Kitee

P4 Pekka Lemetinpoika, Impilahti

P5 Heikki Lemetinpoika, Liperi

P6 Olli Lemetinpoika, Putronniemi ja Kontiolahti

P7 Lauri Lemetinpoika, Ruskeala ja Liperi

P8 Matti Lemetinpoika, Juuka

III. HAKEMISTOT

Perhetaulujen nimihakemisto

Paikannimihakemisto

Asiahakemisto

Lähteet

Jälkisanat